Poštnina plačana v gotovini

Spedizione in abbonamento postale gruppo II.

LJUDSKI TEDNIK

ŠT. 255 LETO 5. TRST, 9. MARCA 1951 CENA 20 LIR

VSEBINA

- RESNI NAMENI ALI POLITIČNA PROPAGANDA?
- GROZEČA OBOROŽITEV SOVJETSKIH SATELITOV
- NEKOČ KAZNILNICA - DANES ŠOLA NOVIH DNI
- VLOGA IN POMEN «NARODNE STUDIJSKE KNJIŽNICE»
- ASTORIA - HOTEL BURNE IN SKRIVNOSTNE PRETEKLOSTI
- ZDRAVILNA RASTLINA - TOPOL
- POMLAJENI KROMPIR
- RAZPIS ZA PLAKAT 1. MAJA

KOLEDAR

12. 3. 1910 Umrl slovenski pesnik Anton Medved
13. 15. 3. 1848 Marčna revolucija na Dunaju
14. 3. 1868 Rojen Maksim Gorki
14. 3. 1883 Umrl Karl Marx
15. 3. 1942 Začetek III. sovražne ofenzive na Primorskem

KAJ BO TA TEDEN:

10. 3. ob 20. uri v Škednju „Revizor". SNG
10. 3. ob 20. uri v Lonjerju kulturna prireditev za proslavo 8. marca
11. 3. ob 18. uri na Opčinah kulturna prireditev za proslavo 8. marca

RADIO

Važnejše oddaje Radia jugoslovanske cone Trsta

Petek, 9.3.51: 18.15 Igra pianist Marijan Lipovšek **Sobota, 10.3.51:** 14.00 Igra veseli kvintet; 21.00 Vedel sobotni večer (slov); **Nedelja, 11.3.51:** 8.00 Tijardović: Odlomki iz operete «Mala Floramy»; 17.00 Oddaja za podeželje — J. Jurčič: Vrban Smukova ženitev — reportaža: Z orumenelih strani zgodovine — Poje pevski zbor «Slavko Skamperle» iz Trsta; **Ponedeljek, 12.3.51:** 13.15 Poje sopranistka Rožica Kozem; 22.00 Večerno branje: Janez Trdina (slov); **Torek, 13.3.51:** 22.00 Giuseppe Verdi: Othelo, opera v 3 dejanjih; **Sreda, 14.3.51:** 12.00 Aleksander Glazunov: Stjenka Razin-simfonična pesnitev; Edvard Lalo: Namuna, suita za orkester; 21.00 Literarna oddaja: Ob 47. obletnici rojstva Srečka Kosovela (slov); **Četrtek: 15.3.51:** 21.15 Iz znanih slovavanskih oper.

Važnejše oddaje Radia Trst II

Petek, 9.3.51: 20.30 Tržaški kulturni razgledi; **Sobota, 10.3.51:** 13.20 Šramel kvintet Veseli godci»; **Nedelja, 11.3.51:** 11.30 Aktualnosti; 22.00 Čajkovskij: Simfonija št. 6 v H molu — «Patetična»; **Ponedeljek, 12.3.51:** 18.15 Borodin: Simfonija št. 2 v M molu; **Torek, 13.3.51:** 21.00 Vzori mladini: V. Beličič: France Prešeren — zvočne slike iz njegovega življenja; 22.00 Beethoven: Koncert za violini in orkester; **Sreda, 14.3.51:** 18.15 Paganini: Koncert št. 1 v D duru op. 6; 20.00 Evropski koncert; **Četrtek, 15.3.51:** 18.15 Glasbeno predavanje; 21.00 Radijski oder: Aldous Huxley — Človeška pota.

UREDNIŠTVO

Trst, Ul. Montecchi 6 - II. Telefon štev. 95.823
Rokopise pošiljati na naslov uredništva. Po uporabi se rokopisi, razen na izrecno željo, ne vračajo

UPRAVA

listov Založništva tržaškega tiska. Trst, Ulica sv. Frančiška štev. 20; Telefon štev. 73.38. Vse dopise administrativnega značaja je treba pošiljati na upravo

NAROČNINA

Za STO in Italijo pri upravi v Trstu Ul. sv. **Frančiška 20,** za cono **B** pri Centru tiska v Kopru. Za Jugoslavijo pri **ADIT** v Ljubljani, Tyrševa 34 ali na čekovni račun pri Komunalni banki, n. 6 - 1 - 90332 - 7. **Cena** lir 20. - din 10. - v **Jugoslaviji** (Mesečna naročnina za Jugoslavijo din 40.) - in din 8. - v coni **B.**

Tajna sreče ni v tem, da delamo vedno to, kar hočemo, pač pa v tem, da vedno hočemo to, kar delamo.

(L. Tolstoj)

Odgovorni urednik: FRANC KAVS

Tiska z dovoljenjem AIS
Tržaški tiskarski zavod v Trstu, Ul. Montecchi 6

VEČER NA OBALI. *(PIRAN — FOTO MAGAJNA)*

SVET OKNO V

MALO UPANJA V KONFERENCO STIRIH

Najbolj važen politični dogodek tega tedna je vsekakor zunanjih ministrov v Parizu. Po dolgem odlašanju je vlada SZ končno sporočila vladam zapadnih velesil, da se bo konference v Parizu udeležila. Na Zapadu so ta odgovor sprejeli s precejšnjim zadovoljstvom in tudi upanjem na kak uspeh. Prva dva dneva konference pa sta javno mnenje precej razočarala, tako da je začelo dvomiti o vsakršnem uspehu.

Nasprotja so se že pokazala prvi dan konference, ki se je pričela v ponedeljek ob 16. uri. Zapadne sile so predložile svoj dnevni red. Gromiko pa je predložil za Sovjetsko zvezo svojega. Zahodni predlog dnevnega reda je naslednji: 1. Preučevanje vzrokov sedanje mednarodne napetosti v Evropi in sredstev, ki bi omogočila resnično in trajno izboljšanje odnosov med ZSSR na eni in ZDA, Anglijo in Francijo na drugi strani. 2. Izdelava pogodbe, ki bi omogočila Avstriji samostojno in demokratično življenje. 3. Vprašanja, ki se tičejo obnovitve nemške enotnosti in pripravljanja nemške mirovne pogodbe.

Gromiko pa je predložil naslednje tri točke: 1. Izvajanje potsdamskih sklepov o demilitarizaciji Nemčije in o prepovedi njene oborožitve. 2. Pospešitev sklenitve mirovne pogodbe z Nemčijo in v zvezi s tem umik okupacijskih čet. 3. Izboljšanje položaja v Evropi, zvezano s proučevanjem vprašanja zmanjšane oborožitve velesil.

Iz tega je razvidno, da sta si predloga podobna, le da ruski predlog ne vsebuje vprašanja mirovne pogodbe z Avstrijo in postavlja vprašanje v drugačnem vrstnem redu. Prvi dan sta govorila zastopnik Anglije Davies in SZ Gromiko, drugi dan pa Jessup za ZDA in Parodi za Francijo. Ozračje se je drugi dan zaostrilo, ker je Gromiko ostro napadel ZDA in Anglijo, češ da hočeta oborožiti Nemčijo in Japonsko v napadalne namene. Anglež Davies je dejal, da bi bila konferenca sploh zaman, če bi hoteli nemško vprašanje ločiti od splošnih mednarodnih vprašanj. Jessup pa je izjavil, da bi bila konferenca 4 ministrov mogoča le, če bi Rusi sprejeli razpravljanje o vzrokih mednarodne napetosti, to je o oborožitvi SZ in njenih satelitov.

STARA SOVJETSKA PESEM O TRSTU

Tretji dan konference je Gromiko privlekel na dan «presenečenje», ki so ga že napovedovali. Takoj v začetku je Gromiko izjavil, da Sovjetska zveza sprejme v dnevni red vprašanje mirovne pogodbe z Avstrijo, če se vključi tudi vprašanje uveljavljenja mirovne pogodbo z Italijo, in sicer določbe, ki se tičejo Tržaškega ozemlja. Gromiko je dejal, da so zapadne države prekršile to pogodbo, ker so spremenile Trst v svoje vojaško oporišče. Zapadni zastopniki so ta predlog seveda zavrnili in opozorili Gromika na to, da bi bilo bolje, če bi SZ poskrbela za uveljavljenje obveznosti iz mirovnih pogodb z Madžarsko, Bolgarijo in Romunijo.

JUGOSLAVIJA ZA RESNICEN MIR

Medtem ko se zastopniki ruske vlade na vse načine trudijo da bi prikazali Rusijo kot miroljubno državo, pa se je ljudstvo na predvolilnih zborovanjih v Srbiji odločno izreklo za resničen mir. Na zborovanju v Beogradu je Moša Pijade dejal: «Tisti, ki so hoteli izolirati Jugoslavijo, da bi jo lahko laže uničili, so danes pred vsem svetom razkrinkani kot napadalci. Jugoslovanski narodi gledajo kljub resnemu mednarodnemu položaju mirno na dogodke. Mi te nevarnosti ne podcenjujemo, ker je danes v svetu globoko prodrlo prepričanje, da je mir nedeljiv in da je napad na en narod napad na svobodo vseh ostalih.

Jugoslavija ne preti nikomur, pač pa stalno nudi sodelovanje in prijateljske odnose. Bolj nego kdaj prej se Jugoslavija bori za mir in nismo prenehali verovati, da se vojna lahko prepreči in da se bo preprečila».

KRIZA V ITALIJI IN FRANCIJI

V demokrščanski stranki v Italiji je nastala kriza, ker desno krilo pod vodstvom Dossettija in levo krilo pod vodstvom Gronchija nasprotujeta večini. Ta kriza je imela svoje posledice tudi v parlamentu, kjer je vlada pri glasovanju o načrtu zakona za obvezno prijavo zalog blaga ostala v manjšini. Za načrt je glasovalo namreč samo 209 poslancev, proti pa 217. De Gasperi pa ni izvajal iz tega posledic in podal ostavke, češ da gre samo za vprašanje postopka. V torek so pa v poslanski zbornici glasovali o oborožitvi. Po dolgi in burni seji je pri javnem glasovanju dobila vlada 325 glasov, 16 poslancev je glasovalo proti, 5 pa se jih je vzdržalo. V protest proti javnemu glasovanju so Nennijevi socialisti in kominformisti zapustili dvorano.

Ker ni skupščina sprejela spreminjevalnega predloga k vladnemu zakonu za volivno reformo, je v Franciji nastala vladna kriza. Predsednik vlade Pleven je podal ostavko. Predsednik republike Auriol je najprej pooblastil za sestavo nove vlade Bidaulta, za njim radikala Queuillea, nato socialista Molleta. Nikomur ni uspelo sestaviti vlade, zato je predsednik Auriol ponovno poveril mandat za sestavo nove vlade Queuilleu. Tako traja kriza že teden dni ravno v času, ko so v Parizu važna pogajanja.

ODMEVI

V teh dneh posveča javno mnenje pri nas največ pozornosti vprašanju Trsta in konferenci namestnikov štirih v Parizu.

MARŠAL TITO

Na vprašanje dopisnika agencije Reuter, ali je kaka bližnja možnost, da bi se rešilo vprašanje Trsta, je maršal Tito odgovoril: »Še vedno ostanem pri tem, da moramo to vprašanje za sedaj pustiti. Če ni na obeh straneh očitne želje in če na obeh straneh ne menijo, da je to zelo važno v sedanjem položaju, potem je bolje, da se ne dotikamo tega vprašanja.«

Na vprašanje, če bi morali na dnevni red konference štirih postaviti tudi oboroževanje sovjetskih satelitov, je maršal Tito odgovoril: »Mislim, da bi morali, če bi prišlo do take konference, sprožiti na njej ves kompleks teh vprašanj. Če govorimo o oboroževanju Zahodne Nemčije, oziroma Vzhodne, potem je treba govoriti tudi o tistih, ki so bili Hitlerjevi sateliti, ker je tudi to kršitev mirovne pogodbe.«

EDIZIONE PER TRIESTE l'Unità ORGANO DEL PARTITO COMUNISTA ITALIANO

Zaradi hlapčevskega ravnanja bi morala Italija ne le žrtvovati še nova svoja ozemlja, marveč bi se morala tudi obvezati, da intervenira v vojni ob strani Tita.

Še nikoli ni bilo opaziti toliko nezaupanja v sestanek ministrov, kakor se kaže sedaj za londonski sestanek. Churchill je s svojim prezirom pokazal, da ima Italijane za hlapce, kar je pač značilno za bodoči sprejem. Tudi vsi oni, ki so doslej vedno podpirali italijansko vlado, so prisiljeni misliti, da bo Svobodno Tržaško ozemlje v najboljšem primeru izročeno kot stalno vojno oporišče ameriški strategiji, predvsem, ker to služi pripravljanju ameriškega napada proti Sovjetski zvezi in jamstvom za pomoč Titu. Londonska menica bo zato dokončno potrdila in izpričala, da se besedni patriotizem De Gasperijeve vlade dejansko omejuje na moralno in materialno hlapčevstvo tujcu in na nesramno kupčijo v našo škodo.

(O tržaškem vprašanju v zvezi z londonskim sestankom)

IL GIORNALE D'ITALIA

Ze nad le o dni smo v Trstu priča postopni spremembi zavezniške politike. O tristranski noti z dne 20. marca 1948 skušajo govoriti čim manj. Trdijo, da so Tržačani za »status quo« da je Trst v primeri z drugimi ozemlji dobil največ ameriške pomoči in da bi njegova ponovna priključitev k Italiji pomenila velike gospodarske težkoče. Trdijo tudi, da bi moral sedanji mednarodni položaj opravičevati obstoj Tržaškega ozemlja.

Zavezniško stališče je: Trsta ne smemo dati Titu, ker pa Zapad Tita potrebuje, ne smemo dati Trsta niti Italiji, da bi se ne zamerili Titu.» To je zavezniško stališče. Napoved bližnjega potovanja De Gasperija in Sforze v Londonu pospešuje zaskrbljenost odgovornih italijanskih krogov v Trstu.

(O tržaškem vprašanju)

The New York Times.

Mirovna pogodba je natančno določila meje Svobodnega tržaškega ozemlja. Ni pa določila natančno meje med obema conama. Zato nima ta meja juridične podlage v nobeni mednarodni pogodbi. Zato nobena stvar ne ovira sprememb upravnega značaja med obema conama. Pod upravo cone A, naj bi prešli Koper, Izola, Piran, Umag, Novi grad in Buje. Da bi s tem jugoslovanska vlada ne izgubila ugleda, naj bi prešli pod upravo cone B nekateri kraji cone A, kjer biva slovensko prebivalstvo. Med temi naj bi bili Dolina, Zgonik, Repentabor in morda še ena občina.

(O tržaškem vprašanju)

DAILY HERALD

Pogajanja med sovjeti in zahodnimi velesilami v sedanjih okoliščinah ni lahko. Vsekakor pa ne bi smelo biti nepremostljivih težav za sporazum o preprostem seznamu predmetov, katere naj obravnavajo zunanji ministri. Čas preizkušnje bo nastopil takrat, ko se bodo sešli zunanji ministri. Njih glavna naloga bo, pretresati poglavitna vprašanja, katerih rešitev naj omogoči stvarno in trajno izboljšanje odnosov med Vzhodom in Zahodom ter odstrani vzroke sedanje mednarodne napetosti na svetu. Sestanek zunanjih ministrov štirih velesil, ki bo prvi sestanek te vrste po dveh letih, bo skoro gotovo spremenil položaj bodisi na boljše, bodisi na slabše. Največji pomen sestanka bo morda v tem, da bodo sovjeti pri razgovorih o dnevnem redu in dnevnem programu za zunanje ministre pokazali svoje razpoloženje in svoje namene. To bo nekak barometer, ki bo pokazal, če bo na sestanku ministrov samih lepo vreme ali nevihta.

(O konferenci namestnikov)

Avanti!

Kakor je znano, ne bodo na sedanjem sestanku razpravljali o vprašanjih v podrobnostih. Sovjetska zveza je že dala mnogo dokazov spravljivosti in zato ji niso mogli odkloniti prilike za diskusijo, ki bi lahko odprla pot k rešitvi mnogih spornih vprašanj. Zato je že velik uspeh, da se je konferenca kljub vsem spletkam ZDA sploh začela. Ni še namreč gotovo ali bo ameriškemu delegatu uspelo povzročiti razbitje pogajanj o vprašanjih postopka.

(O konferenci namestnikov)

THE TIMES

V svetu kakršen je današnji, so ljudje hvaležni za vsako trohico upanja. Nihče ne goji posebno visokih upov, da bi sestanek štirih namestnikov prinesel kaj velikega in razveseljivega. Vsekakor je velika pridobitev že to, da bodo zastopniki obeh taborov skupno sedli za okroglo mizo in poskusili dognati, ali je še kaj upanja na zmago zdrave pameti. Pravo delo pa se bo pričelo šele takrat, ko bo določen dnevni red in se bodo sešli zunanji ministri.

Dva činitelja sta, ki bi utegnila povzročiti neuspeh konference. Če bi sovjetski delegati vztrajali, da se sestavi dnevni red izključno na osnovi potsdamskega sporazuma, bi se diskusija zožila na vprašanje Nemčije, kar bi pomenilo pač neuspeh. Drugi činitelj pa je želja zapadnih sil, da bi se na konferenci ne omejili le na izključno sestavljanje dnevnega reda, marveč da bi razpravljali tudi o bistvu nekaterih posameznih vprašanj.

(O konferenci namestnikov)

POLITIČNI RAZGLEDI

RESNI NAMENI

ali politična propaganda

(H KONFERENCI NAMESTNIKOV ZUNANJIH MINISTROV V PARIZU)

V Parizu so se sestali namestniki zunanjih ministrov štirih velesil. V dolgotrajnih pogajanjih za sklicanje konference štirih, konference med zapadnimi silami in Sovjetsko zvezo, se je pokazalo, da želi Sovjetska zveza, s tem da je pristala predvsem na razgovore o Nemčiji, pravzaprav zavleči vse priprave za oborožitev Zapadne Nemčije, ne pa reševati problemov splošnega miru. Vlade treh zapadnih sil pa so že od vsega početka bile mnenja, da je za uspešno reševanje mednarodnih problemov potrebno razpravljanje o vseh vprašanjih splošnega miru in ne samo o Nemčiji.

Na prvih sejah konference namestnikov štirih zunanjih ministrov so se pokazale razlike v raznih predlogih za dnevni red, pri čemer gre v glavnem za vrstni red vprašanj. Zapadni namestniki so izjavili, da zahodni načrt dnevnega reda ne onemogoča sovjetskemu delegatu, da bi razpravljal o problemih, ki jih vsebuje njegov predlog, in so izrazili začudenje da avstrijska mirovna pogodba ni v sovjetskem predlogu za dnevni red. Govor sovjetskega namestnika zunanjega ministra Gromika je bil polemičen in oster in je celo obtoževal ameriško politiko na Japonskem, čeprav Daljni vzhod ni ne v enem ne v drugem načrtu dnevnega reda.

Stališče Jugoslavije do vseh problemov je poznano iz številnih govorov in izjav njenih najvišjih voditeljev. To stališče je ponovno podkrepil v preteklih dnevih v narodni skupščini zunanji minister Kardelj, ki je pri odgovoru na vprašanja o teh zadevah, ki so jih stavili ljudski poslanci, dejal, da je za uspešno reševanje mednarodne krize predvsem neizogibno potrebno, da se konferenca osvobodi propagandistične taktike z lažnivo miroljubnimi deklaracijami, da se vlade velesil iskreno potrudijo in da prepričajo človeštvo, da ne smejo biti težkoče v reševanju spornih vprašanj opravičilo za pripravljanje orožja za napadalno vojno, da se ne smejo sklepati pogodbe na škodo drugih, predvsem malih držav, in da je treba imeti stalno pred očmi mir v njegovi celoti. »Mir je treba zavarovati povsod, ker sicer ga ne bomo zavarovali nikjer«, je izjavil tov. Kardelj, tedaj ne bo težko ugotoviti onih problemov mednarodne situacije, ki so odločilnega pomena za vprasanje miru v svetu. Ustvaritev zares neodvisne, enotne in miroljubne Nemčije je brez dvoma odločilno za mednarodne odnose. Toda vprašanje Nemčije ni edino vprašanje take važnosti. V Evropi so še druge države, katere so bile v preteklosti sateliti hitlerjevske Nemčije in ki so sedaj postale sateliti Sovjetske zveze. Madžarska, Bolgarska in Romunija so oborožene mnogo več kot jim je bilo dovoljeno z mirovnimi dogovori in so resna stalna nevarnost za mir. Vprašanje oboroženih sil teh držav v zvezi z vojnohujskaško propagando Sovjetske zveze proti Jugoslaviji ne sme biti odrinjeno na drugo mesto pri konferenci, ki je bila sklicana, da rešuje mir na svetu. Očitna nezakonitost teh oboroženih sil postaja še bolj očitno nezakonita na mejah Jugoslavije.

V čem pa je bistvo nemškega problema?

Štiri velike sile so v Potsdamu jasno in soglasno sprejele načelo o politični in ekonomski enotnosti Nemčije. Toda različno gledanje na to enotnost in različni interesi dveh blokov so dovedli do popolne razdelitve Nemčije na dva dela, kar nudi vedno manj upanja za sklenitev mirovne pogodbe, s katero bi prišlo do prave enotnosti te države. Namesto do ustanovitve enotne Nemčije je prišlo do njene popolne državnopravne in politične razdelitve. Tako razdeljena Nemčija spominja na Korejo in je stalen razlog za mednarodno napetost in postane lahko povod za izbruh novega vojnega spopada. Enotna Nemčija bi bilo eno izmed mogočnih jamstev za mir ne samo v Evropi, temveč po vsem svetu.

Od leta 1945. dalje se plete politična borba okoli enotne Nemčije. Zapadne sile so leta 1950. predlagale, da bi se izvedle po vsej Nemčiji splošne, neposredne in tajne volitve pod skupnim nadzorstvom zato, da bi se tako Nemčija združila. Zahtevale so tudi, da se v Vzhodni Nemčiji ustvarijo taki politični pogoji, da bi do teh volitev lahko prišlo. Očitajo nadalje Rusiji, da je oborožila Vzhodno Nemčijo, s tem da je ustanovila tako imenovano narodno policijo 200 tisoč mož in da je navzočih v tem delu Nemčije 25 popolnih sovjetskih divizij. Kljub temu da zapadne sile niso bile edine v vprašanju oborožitve Nemčije, so se vendarle vse države članice atlantskega pakta zedinile, da mora Zapadna Nemčija sodelovati v zapadnoevropskem obrambnem sistemu. Na razne predloge zapadnih velesil ni Rusija odgovarjala. Nenadoma pa je sklicala praško konferenco in je predlagala sklicanje konference štirih velesil. S tem je začela novo propagandno in diplomatsko gonjo za enotnost Nemčije. Vodilni ljudje v ZSSR zelo dobro poznajo industrijsko in ljudsko zmogljivost Zapadne Nemčije in vedo, da bi priključitev remilitarizirane Nemčije v zapadni blok pomenila spremembo v razmerju sil v Evropi v škodo ZSSR. Zato hoče ZSSR preprečiti ali vsaj zavlačevati oborožitev Zapadne Nemčije. Sovjetska zveza namreč ni svojčas pričakovala, da bo prišlo do rešitve vprašanja oborožitve Nemčije pri zapadnih zaveznikih v tako kratkem času, ker je računala na to, da se države zapadne Evrope ne bodo mogle zediniti v tem. Upala je, da se bodo te države bale napada po imperialistični Nemčiji. ZSSR pa ni upoštevala razpoloženja, ki je nastalo v Evropi zaradi njene zunanje politike in zaradi napada na Koreji. Zaradi tega nam postane razumljiva njena nova sedanja politična taktika. Dejstvo, da so zapadne sile dejansko odgodile oborožitev Zapadne Nemčije, dokler ne bodo znani rezultati konference štirih velesil, je razumna in pozitivna poteza, ki ima namen ustvariti ugodno ozračje za dosego pozitivnih rezultatov.

Jasno je, da pričakuje mednarodna javnost od te konference, da bodo štiri velesile prišle do sporazuma, kateri bo zagotovil mirno rešitev sporov, da se bo tako prekinila divja tekma v oboroževanju in da se bo utrdil mir. Enotna, neodvisna in demokratična Nemčija bi bila najboljše jamstvo za mir v Evropi, obenem pa tudi ogromen doprinos k miru po vsem svetu.

Zemljevid razkosane Nemčije z rusko, ameriško, angleško in francosko cono. V teh dneh ves svet pričakuje, ali bodo pariški razgovori dali kaj upanja, da se odstrani to jabolko spora. Medtem pa so zapadne sile sklenile sporazum o reviziji okupacijskega statuta Zapadne Nemčije, ki daje Nemčiji več prostosti zlasti v zunanji politiki in trgovini.

NEVARNA OBOROŽITEV

Za »železno zaveso« je nakopičenih v satelitskih državah dva milijona izvežbanih mož, oboroženih z ruskim orožjem Poleg tega pa so v teku tudi priprave, da bi postal ta veliki vojaški stroj učinkovit. V ta namen se spopolnjujejo tudi ceste in železnice. Vse to potrjuje, da obstaja onkraj »zavese« napadalen vojni potencial, ki se stalno krepi s kršitvijo določb mirovnih pogodb, čeprav te kršitve uradno ne priznavajo.

V zadnjih dvanajstih mesecih so sprejeli Rusi vrsto ukrepov, ki so v vseh pogledih okrepili vojaško silo satelitskih držav. V teh državah poveljujejo vojaškim silam ruski maršali, ruski štabni oficirji so v vojaških organih raznih držav, poleg teh so ruske vojaške misije in inštruktorji; vojaško opremo in orožje so tudi izenačili. Izenačili so pa celo našitke raznih vojaških činov, vojaški zakonik, načine vežbanja in uporabe orožja. Močno so okrepili tudi propagando, politično nadzorstvo pa upravlja centralizirana organizacija, ki ima svoje središče v Moskvi.

V Vzhodni Nemčiji je po raznih poročilih 25 ruskih divizij, na Poljskem pa 10. Med temi je več mehaniziranih in oklepnih divizij. Vojske satelitskih držav pa so močno okrepili bodisi po številu mož, bodisi s sredstvi, s katerimi razpolagajo. Vse gospodarstvo kominformističnih držav je podrejeno vojaškim zahtevam. Rusija jemlje tem državam živila, gorivo, stroje in opremo, pošilja jim pa v zameno orožje, vojaška sredstva, tehnike in nadzornike.

Zaradi policijske strogosti in velike tajnosti glede vojaških priprav in ukrepov zlasti v Rusiji je zelo težko natančno oceniti vojaško moč raznih kominformističnih držav. — Če vskladimo in primerjamo vesti iz raznih virov lahko vsaj približno določimo, kakšno stopnjo je dosegla oborožitev moskovskih satelitov v Evropi.

Največje število vojakov ima Poljska. V poslednjih mesecih so ji Rusi, potem ko so prevzeli poveljstvo nad poljsko vojsko, dobavili najboljše orožje. Razen policijskih sil, ki so strogo vojaško organizirane, šteje vojska 420.000 vojakov pod orožjem, katerim je treba dodati 880.000 izvežbanih rezervistov. Vojska razpolaga s širimi popolnoma opremljenimi oklepnimi divizijami, poleg tega pa so vsem ostalim divizijam dodeljeni posebni oklepni oddelki, ki štejejo po 250 mož. 16 divizij je mobiliziranih in to število se bo do aprila prihodnjega leta dvignilo na 20. Če upoštevamo one sile, ki se lahko takoj mobilizirajo, lahko Poljska sedaj razpolaga s 25 divizijami. Na vsakih 1000 prebivalcev jih je 8 pod orožjem.

Češkoslovaška razpolaga sedaj s 6 divizijami. Prihodnjo jesen jih bo imela 8, pomladi 1952. leta pa 12. Število vojakov znaša 190 tisoč brez policije in dve diviziji sta oklepni.

V Bolgariji je pod orožjem 195.000 mož. Prihodnji oktober bo bolgarska vojska lahko razpolagala z 11 divizijami razen pomožnih napadalnih čet, posebnih sil vojaške policije in obmejnih čet. Bolgarska vojska razpolaga menda z nad 500 tanki.

NEKOČ KAZNILNICA danes šola novih dni

(K RAZVOJU ŠOLSTVA V ISTRSKEM OKROŽJU)

V šolskem letu 1919-1920 je bila ukinjena zadnja slovenska šola v Kopru. Ta šola, ki jo je vzdrževala družba Cirila in Metoda, je bila po ukinitvi slovenskega učiteljišča pod Avstrijo, še edini slovenski zavod v Kopru. Tako je italijanska buržoazija s prihodom Italije v naše kraje odvzela koprskim Slovencem še tisto malo, kar jim je dovolila Avstrija, oziroma, kar so vzdrževali sami, brez pomoči države, v nenehni borbi proti šovinizmu italijanskega vladajočega sloja.

Ostale slovenske šole v vaseh Koprščine so bile likvidirane z Gentilijevo reformo, ki so jo začele fašistične oblasti izvajati leta 1924. Leta 1928 nismo imeli Slovenci nobenega razreda več.

Slovensko šolstvo v Istri se je moralo že pod Avstrijo trdo boriti za svoj obstoj in izpopolnjevanje. Ne smemo pozabiti, da je imelo v teh krajih ključne pozicije javnega življenja v rokah italijansko meščanstvo in to ne samo v mestih, temveč tudi na podeželju, kjer je bilo največ plodne zemlje v rokah veleposestnikov italijanske narodnosti. Vladajoči razred pa ni dovolil, da bi kmečko ljudstvo bilo deležno domače kulture, ker je hotel imeti za soseda, namesto svobodnega kmeta, poslušnega kolona in hlapca. Fašizem je ta proces raznarodovanja skušal izvesti do konca. Zato je tudi zaprl vse slovenske šole in je postavil na podeželju vrsto šol, ki bi morale služiti izključno raznarodovanju slovenskega življa.

Posledice dolgotrajnega gospodarskega in nacionalnega zatiranja so bile: nepismenost primitivnost in splošna kulturna zaostalost. Silovito raznarodovanje je povzročilo slabitev nacionalne zavesti zlasti v obalnem pasu (v bližini mest). Konkreten primer: v Sv. Luciji pri Portorožu, kjer je bilo leta 1912. vpisanih v slovensko šolo 75 otrok, jih je bilo ob osvoboditvi komaj 25, čeprav se nacionalna struktura prebivalstva ni spremenila.

Obnova šolstva v ljudski oblasti

Se danes smo priča, kako žilavo se morajo boriti Slovenci cone A Tržaškega ozemlja za osnovne pravice na šolskem področju. Ta borba ima mnogo sličnih potez z bitko, ki so jo morali voditi v preteklosti proti tržaški občini, ki je v imenu italijanske večine zanikala slovenskemu prebivalstvu kulturne pravice.

V Istrskem okrožju so razmere drugačne. Borba zatiranih slovenskih in hrvatskih delovnih množic in italijanskega ljudstva je ustvarila vse pogoje za resnični, svobodni kulturni razvoj vseh treh narodnosti.

Razvoj prosvetnega življenja v Istrskem okrožju sloni

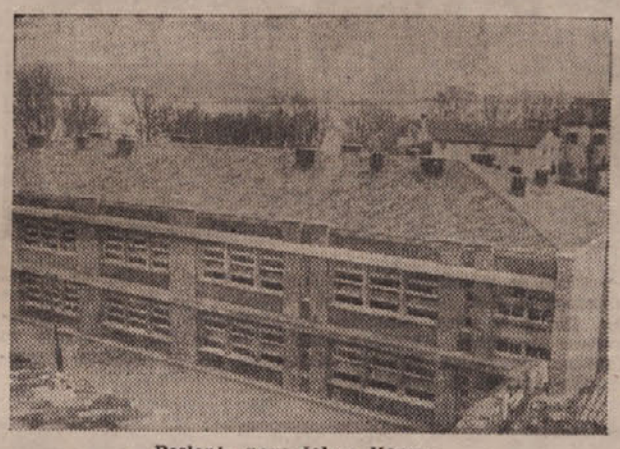

Poslopje nove šole v Kopru.

na dveh načelih: prvič, kultura mora biti last delovnih množic in dostopna vsem ljudem, in drugič, vse kulturne pridobitve morajo biti last vseh treh narodnosti tega ozemlja: Slovencev, Italijanov in Hrvatov. Zato vidimo v vseh kulturnih krožkih Istrskega okrožja napis: Razvijamo nacionalno kulturo s socialistično vsebino.

Ljudska oblast se je od vsega začetka zavedala, da ni mogoča kulturna preobrazba brez ustvaritve močne materialne osnove, to je brez graditve novih šol, dvoran, kulturnoprosvetnih ustvanov, brez graditve gospodarstva, ki mora dati sredstva, s katerimi bodo množice prišle do kulture. Med številnimi novimi zgradbami, ki so jih v zadnjih letih napravili v Istrskem okrožju, so tudi številna šolska poslopja.

Pod ljudsko oblastjo so dobili Slovenci šole, ki jim jih je fašistična oblast odvzela. Sedaj imamo v Koprskem okraju 34 osnovnih šol in naslednje srednje in strokovne šole: nižjo gimnazijo v Portorožu, popolno gimnazijo v Kopru, učiteljišče v Portorožu, enoletno gospodarsko šolo v Kopru, žensko obrtno šolo v Kopru, kmetijsko šolo v Škocjanu, pomorski tehnikum v Piranu (edina slovenska šola te vrste), šolo za učence v gospodarstvu ter glasbeno šolo v Kopru.

Italijanski šovinisti v Trstu in Italiji kričijo, da je ljudska oblat dala šole koprskim Slovencem na račun italijanskega prebivalstva. Ta zlobna trditev ima psihološko korenino v mentaliteti ljudi, ki so v preteklosti odobravali raznarodovalno politiko proti Slovencem (in bi jo odobravali še danes). Ti ljudje mislijo, da seožitje med dvema narodoma rešuje samo z nacionalnim zatiranjem enega ali drugega.

Ljudska oblast pa ne bi bila ljudska, če ne bi bila pravična za vse. Po vojni italijansko prebivalstvo ne le ni izgubilo svojih šol, temveč jih je dobilo še več. Ljudska oblast si je prizadevala, da bi izpopolnila italijansko šolstvo na tistih področjih, kjer je bila izobrazba mladine pod Italijo zanemarjena. Tako je bila postavljena nova realna gimnazija v Piranu, dvoletna trgovska šola v Izoli. Srednji strokovni šoli v Bujah in Umagu, ki sta imeli prej 2 oziroma 1 razred, sta bili izpopolnjeni in imata sedaj tri razrede. Kmetijska šola v Skocjanu in glasbena šola v Kopru imata, poleg slovenskega, tudi italijanski oddelek

Nova šola na prostoru, kjer je stala kaznilnica

Da ljudska oblast ni mačeha nobenemu narodu, je dovolj zgovoren dokaz nova slovensko italijanska osnovna šola v Kopru.

Preteklo soboto je bila v Kopru slavnostna otvoritev nove slovensko italijanske osnovne šole. Na slovesnosti so bili predstavniki ljudske oblasti, Vojaške uprave jugoslovanske armade, učiteljski zbor ter slovenski in italijanski otroci, ki se bodo učili v novih prostorih: slovenska in italijanska mladina, ki ne pozna več nestrpnosti, ki je še v nedavni preteklosti ločila dva naroda, živeča na našem ozemlju.

Nova šola stoji na prostoru kjer je bila še pred nekaj leti zloglasna koprska kaznilnica. Kdo se ne spominja ogromne stavbe, ki je bila tako značilna za nekdanji Koper? Zlasti ko si prihajal iz Trsta po morju, se nisi mogel iznebiti vtisa, da se male hiše starinskega mesta stiskajo v senco dveh mogočnih stavb: mračne in turobne kaznilnice in katedrale. Danes ne najdeš več te slike: na prostoru, kjer je bila kaznilnica, se dvigajo med zelenjem Belvedera nove stene, v soncu se bliščijo velika okna. Šola je zgrajena v primorskem slogu v enostavnih črtah, zračno in sončno. Pravzaprav je nova stavba, ki se dviga pred nami ,šele prvi paviljon bodočega šolskega bloka. Pred njo bodo zgradili enako stavbo za učilnice, med obema pa bo poseben paviljon za telovadnice, knjižnice in laboratorije. Vmes pa bo vrt za igre naših najmlajših.

V davnem 13. stoletju je bil tu samostan. Po obsegu tedanje zgradbe moramo sklepati, da je Rim imel Koper za važno postojanko, saj tako velikega samostana ne najdemo daleč naokoli. Koper je bil tedaj večji in pomembnejši od Trsta in takoj za njegovimi vrati se je odpiralo široko slovansko zaledje. Menihi so bili gosp darji velikih zemljišč po vsej Istri. V 15. stoletju so se pojavile pred Koprom galeje genovske republike, ki je hotela omajati moč beneških trgovskih konkurentov. Samostan je bil močno poškodovan. Ko je bil po nekaj desetletjih obnovljen, je služil še naprej menihom, s kratkimi presledki, do leta 1820. Tega leta ga je Avstrija spremenila v kaznilnico za celo Istro in Dalmacijo.

Zgradba je postala še bolj mračna in turobna. Ime Kopra je bilo povezano s to trdnjavo za kaznjence. Delavci, ki so jo po osvoboditvi rušili (mnogi so postali na teh zidovih udarniki), so nam pripovedovali, da so mogli sneti samo z veliko težavo težke dvojne železne rešetke, ki so bile vkovane na poseben način v kamenito zidovje. Zidovje je imelo ponekod več metrov debeline. Zakaj so potrebovali menihi tako utrdbo? Za slovensko ljudstvo pa je imela koprska kaznilnica posebno žalostno vlogo med zadnjo vojno, ker so fašistične oblasti zaprle vanjo številne slovenske može in fante, kjer so prestajali težke kazni ali pa so čakali na transporte v koncentracijska taborišča.

No, danes ni več v Kopru tega mračnega spomina preteklosti. Sredi preteklega stoletja so koprski meščani naslovili na cesarja na Dunaju spomenico, v kateri so zahtevali, naj odpravi kaznilnico. Spomenice niso napisali iz človekoljubja: bali so se, da bodo delavnice kazenskega zavoda uničile koprsko obrt.

Novi ljudje Istrskega okrožja so podrli stavbo, da bi za vedno zbrisali spomin na suženjstvo. Življenje, ki utripa sedaj na prostoru bivše trdnjave, govori danes samo o bodočnosti.

Del stare kaznilnice.

7 DNI

Tržaške demokratične žene so v minulih dneh dostojno proslavile 8. marec, praznik žena. Izvršilni odbor ASIZZ je izdal ob tej priliki na tržaške žene proglas, ki pravi med drugim: «Osmi marec je naš praznik. Praznik vseh onih tržaških žena, ki hočejo mir, svobodo in pravico. V svoji duši se upiramo temnim silam mračnjaštva in zatiranja, ker ustvarjajo le gorje, ki ga prinašajo narodom ter vsemu človeštvu. Naj se te sile mračnjaštva porajajo kjer koli, odklanjamo jih in njihovega pobudnika obsojamo iz dna srca.

Med milijoni mater in žena hočemo biti me, tržaške žene, med prvimi, ki učvrščajo mir. Med nami ne sme biti prostora za mržnjo, sovraštvo in šovinizem. Stremeti moramo po resnični in pravi demokraciji. Skloniti se moramo k naši delovni ženi materi, vdovi, delavki, kmetici, uradnici, nameščenki, k njenim tegobam in potrebam. Ne sme se čutiti osamljena in brez moči. Neupogljiva volja nas vseh ji mora pomagati k rešitvi vseh tržaških socialnih vprašanj, ki tarejo njo in njeno družino.»

Žene so začele s proslavami svojega praznika že v nedeljo. Združene s temi proslavami so bile tudi kulturne prireditve, in sicer v Padričah, Dolini, Vižovljah in Gabrovcu, ki se jih je udeležilo veliko število ljudi. Sledile so proslave v Plavjah, po raznih okrajih, v Bazovici, Nabrežini itd. V Skednju pa je bila zelo lepo uspela osrednja proslava.

V podeželskih občinah so imeli občinski sveti svoja zasedanja. V Miljah kominformistom ni uspelo, da bi se na Tankem rtiču zgradila igralnica, ker so se demokrščani glasovanja vzdržali, zastopnik Ljudske fronte Hrvatin pa je glasoval proti, ker bi taka igralnica prinesla v občino le amoralnost. Kominformisti so se ob tej priliki zopet razgalili. Dejali so sicer, da so načelno nasprotni igralnicam, toda po drugi strani pa bi igralnica prinašala dohodke. Torej ko gre za denar, naj gredo k vragu vsa načela. Res, lepa morala!

V Zgoniku so na seji občinskega sveta razpravljali tudi o krivičnem ukrepu kominformovcev, ki so črtali iz seznama volivcev občinska svetovalca tov. Budina in Obada. Na seji občinskega sveta v Nabrežini pa se je župan, ki ne trpi kritike, jezil na dopisnike, pri čemer mu je pomagal tudi njegov «nasprotnik» kominformist Slavec, kar si nekateri ljudje razlagajo z dejstvom, da je v poslednjem času dobil neko namestitev... Torej gredo tudi tu načela rakom žvižgat. Župan je celo govoril o nekih dopisnikih, ki «so hodili v fašistovsko šolo», pri tem pa je pozabil, da to še najbolj velja zanj. Le žal, da ni stremel za tem, da bi, kar se njega tiče, odpravil zle posledice fašistične šole in se po petih letih od konca vojne le naučil kaj več slovenščine, kar bi pač od slovenskega župana in pristaša SDZ lahko pričakovali.

V šovinističnem taboru se še niso pomirili zaradi «žalostne» vesti, da bo general Airey odpotoval, kar je bilo tudi uradno potrjeno. Sicer tudi njim ni šlo ta teden vse narobe. Njihovega ljubljenca Giorgia Ucropino, ki je bil eden izmed morilcev male Milke Vrabčeve, je sodišče obsodilo samo na 5 let in 4 mesece ječe in po dosedanjih izkušnjah je soditi, da ne bo niti teh let odsedel, ker ga bodo prav gotovo še prej pomilostili. Sodišče je namreč upoštevalo solze Ucropinove matere, ki je prosila ,naj bodo z njenim sinom prizanesljivi, pri čemer so pa pozabili na solze druge matere, ki so ji zločinci, kakršen je Ucropina, umorili hčerko.

Tržaški šovinistični tisk je tudi ves ta teden v zvezi z bližnjim londonskim sestankom italijanskih in angleških ministrov premleval tržaško vprašanje in zahteval ,da morajo Angloameričani zasesti cono B. Podobno željo je izrazil tudi župan Bartoli, ki je govoril po italijanskem radiu in pri tem razširil svoj apetit tudi čez Tržaško ozemlje vse tja do Reke in Snežnika, čeprav ni pri tem pomislil, da se je ta pesem že leta 1943 za šoviniste in fašiste prav žalostno končala.

V ta namen so v nedeljo tudi zbobnali skupaj neko «medobčinsko konzulto istrskega CLN», ki naj bi predstavljala 42 istrskih občin. Na tej skupščini je zopet govoril običajni župan Bartoli in zagotovil esulom, da bo občinska uprava kakor v preteklosti tudi v bodočnosti storila zanje vse, kar bo mogla. Poleg tega je povedal, da ne bo Trst nikoli pozabil generala Aireya, ki je tako dobro razumel italijanske potrebe in težnje ter jih podpiral. Na zborovanju je bil tudi načelnik italijanske misije grof Renzo di Carrobio, ki je toplo pozdravil esule. Pripomnil pa je, da si ni treba delati prevelikih utvar o takojšnjih rezultatih londonske konference. Konzulta je izglasovala resolucijo, ki pravi med drugim: «Vladni predstavniki naj postavijo kot neogibni pogoj za vsako italijansko obveznost nasproti zaveznikom okupacijo cone B po angloameriških četah, kar naj bo prvi korak k temu, da dobi Italija svoje pravične meje.»

Svojo gonjo so podkrepili z novimi izmišljotinami o terorju v coni B ,kjer so bujske delavke nekoliko obračunale s skupino špekulantk, ki se stalno vozijo z avtobusi v Trst in se ukvarjajo z ilegalno trgovino. Iz Buj so tudi mladinci v nedeljo napodili skupino tržaških motociklistov, ki so mladince izzivali. Iz te muhe so seveda naredili tržaški šovinisti konja in kričijo o preganjanju Italijanov v coni B. Kakor vedno tudi sedaj ta krik ne bo prav nič zalegel.

Da bo koncert bolj popoln so se oglasili s svojimi oglušenimi trobentami tudi kominformisti. V svojem glasilu so objavili nekako resolucijo, v kateri zahtevajo združitev obeh con STO pod enotno demokratično upravo v pričakovanju «bodoče boljše rešitve», čemur pravijo pri nas po domače v pričakovanju Italije.

Medtem je izšel tudi volivni zakon za bodoče volitve, ki ima v primeri s prejšnjim le majhne spremembe, kar tudi šovinistom prav nič ne ugaja, ker so zahtevali, da se razbegne na Trst italijanski zakon o upravnih volitvah. Ker smo že pri volitvah ,naj omenimo še županov govor po tržaškem radiu o stanovanjskem vprašanju. Seveda je imel ta govor volivne namene, saj se je župan na vse grlo hvalil, kaj vse je naredila sedanja občinska uprava za rešitev stanovanjske krize. Se več pa je obljubljal za bodočnost, kar je pač pomenilo: volivci, volite za krščansko demokracijo in vsem vam bo preskrbljeno stanovanje! Seveda ne bo tržaško ljudstvo poslušalo teh siren, ker se je že enkrat dovolj opeklo; kar bi se drugače reklo, če se ne bi bali, da bi Tržačani narobe razumeli in nam zamerili, da gre osel le enkrat na led.

SOVJETSKIH SATELITOV

Romunija šteje 300.000 vojakov, ki so vključeni v 9 divizij. To število pa bo naraslo do aprila tega leta na 12. Tri divizije so oklepne in so opremljene z modernimi ruskimi tanki.

Madžarska razpolaga s 165.000 možmi. Jeseni bo pripravljenih 8 divizij, pomladi 1952 pa 12. Popolnoma sta opremljeni dve oklepni diviziji. Albanija pa ima pod orožjem 60.000 vojakov, ki jim poveljujejo ruski oficirji.

Medtem ko pride na Poljskem na 1000 prebivalcev 8 vojakov pod orožje, na Madžarskem 7, na Češkoslovaškem 11, v Romuniji 17, jih pride v Bolgariji 28, v Albaniji pa celo 43.

Število vojakov, ki ga določajo mirovne pogodbe s satelitskimi državami, so v Madžarski prekoračili za 235 odstotkov, v Romuniji 217 odstotkov in v Bolgariji za nad 300 odstotkov. Proizvodnjo orožja je težko oceniti, ker so naloge za to proizvodnjo zelo porazdeljene. Industrije petih držav prispevajo k oborožitvi pod edino rusko kontrolo in vsaka država izdeluje posamezne dele, toda nobena ni sposobna sama izdelati nobene vrste orožja, ker so Rusi zelo previdni in jim ne dopuščajo samoiniciative. Celo znane tovarne Škoda služijo le za dopolnjevanje vojaške proizvodnje, pa čeprav jih upravljajo in nadzirajo Rusi.

Najhitreje in najintenzivneje se oborožujejo na Madžarskem, v Romuniji in v Bolgariji; v državah, ki pritiskajo neposredno na jugoslovanske meje. Te države se že nad šest mesecev, to je od začetka korejskega spopada, mrzlično pripravljajo in oborožujejo. Letnika 1927 in 1928, ki bi jih morali poslati domov, so pridržali pod orožjem. Za vežbanje povečanega števila moštva pa so vpoklicali pod orožje posebno dobro izvežbane specialiste. Lahko računamo, da so v ruskih satelitskih državah v zadnjih mesecih zvišali vojaške sile za nad 50 odstotkov. Ker so tem silam primanjkovali lansko leto topovi, tanki in tudi municija, so jim v poslednjih mesecih dobavili veliko količino te vrste orožja. Romunskim in madžarskim edinicam so dali specializirane ruske oddelke, v Ukrajini in Karpatski Rusiji pa so zbrali veliko število ruskih vojaških sil. Od tu je pač zelo lahek prehod čez madžarsko ravnino in v dolino Donave na jugoslovanske meje.

Če upoštevamo, da štejejo vojaške sile ruskih satelitov nad 1.300.000 mož, katerim je treba dodati policijske sile, obmejne čete in druge posebne edinice s skupno 750.000 dobro opremljenih in izvežbanih mož, nam postane jasno, kako veliko grožnjo predstavljajo te sile za varnost Evrope.

Vse to dokazuje, kako je hinavska vsa kominformovska propaganda za mir. Če bi kominformisti mogli, bi pač zelo radi sprožili svoj veliki vojaški stroj in «osvobodili» Evropo. Toda dobro se zavedajo, da je ljudstvo zlasti v satelitskih državah nezadovoljno in bi bila vsaka pustolovščina zelo tvegana. Poleg tega pa morajo računati tudi z vsemi naprednimi in resnično miroljubnimi množicami v svetu. Zato lahko še vedno gojimo upanje, da bo mir ohranjen.

POGOVORI O JEZIKU VII.

(Še o Pravopisu - Nadaljevanje iz predzadnje št.)

Tujk je precej sprejetih in so tudi, dasi skopo, razložene. Pri splošno rabljenih tujkah so dodani slovenski pomeni, da izmed njih lahko izbiramo, n. pr. *averzija* — odpor, zoprnost; *efemeren* — enodneven, kratkoživ, bežen; *patos* — zanos, vznesenost, slovesnost; *skica* — načrt, osnutek, črtica itd. Res nepotrebne tujke so označene s križcem, kakor n. pr. *maltretirati* (slov. trpinčiti, grdo delati s kom), *konfin* (slov. meja, mejnik, obcestni kamen), *devastirati* (slov. opustošiti), *deranžirati* (slov. motiti, nadlegovati, razdreti, zmesti) itd. Nekatere imajo samo zvezdico, n. pr. *komoden* (bolje: lagoden, zložen), *kolos* (bolje: velikan), *koncilianten* (bolje: pomirljiv, spravljiv).

Premalo upoštevamo v našem pisanju tiste male besede, ki na videz niso posebno važne, ki pa storé, da zazveni stavek po domače, ljudsko. Navedem naj samo en zgled, prislov *pač*: 1. *zatrjuje nasprotno nikalnici:* ne oče, pač pa mati; ne danes, pač pa včeraj; nič ne dela, pač pa jé; «Ni zdrav». — «Pač, zdrav je, le truden»; «Me nisi vesela, kajne?» — «Pač, pač, saj sem te čakala». Vse že spi, pač, tam še nekdo bedi. — 2. *krepi pritrdilnico, nikalnico ali vprašalnico:* Pač res, pač gotovo, pač ne, kdo pač? kje pač? kam pač? kdaj pač? — 3. *razlaga:* je pač prijetno, je pač hudo, je pač trdo tako delo, je pač rad šel; kaznovan je bil, je pač nagajal; je pač vojska, je pač križ z njim, pač ni vedel, pač ni drugače, pač ne zna; — 4. *poudarja:* pač je prijetno, pač je hudo, pač je trdo tako delo, pač je rad šel, pač je nagajal.

Razmeroma zelo natanko je zaznamovana izreka, zlasti poudarek. Zato ima vsaka beseda (razen v razlagi) poudarno znamenje, ki pomeni mesto poudarka, dolgi ali kratki samoglasnik, ozki ali široki e in o. Izgovor polglasnika (n. pr. v besedah pes, kes, megla), črke *l* (ki se izgovarja bodisi kot *l*, bodisi kot *u*) in izgovor drugih posebnosti je dodan v oglatem oklepaju. Ker so navedene ne samo osnovne oblike (n. pr. prvi sklon: rôka), marveč vse tiste, ki se od osnovnih ločijo po poudarku (torej n. pr. 2. sklon: roké, 3. skl. róki, 4. skl. roko itd.), je naš slovar tudi najpopolnejše slovensko pravorečje. Zdaj ni treba tistemu, ki mora paziti na vsak poudarek, n. pr. gledališkemu igralcu, spraševati, kako bi izgovoril to ali ono obliko, o vsem ga pouči Slovenski pravopis.

S tem prikazom seveda nisem hotel morda delati reklame za novi Pravopis, saj se kakor drugi avtorji zavedam, da nobeno človeško delo ne more biti popolno. Menim pa, da bi to, kar sem povedal, lahko pomagalo tistim, ki ga imajo, in da si bodo znali laže pomagati.

• • •

Potem je dopis «pristne Tržačanke». Kako je prav, vprašuje: *imam sestro na obisku* ali *imam obisk sestre* ali *sestra je pri meni na obisku*. Pristna Tržačanka je nekako čutila, da z besedo *obisk* nekaj ni v redu. Res beseda ni stara in je nastala po nemški *«Besuch»*. Naši ljudje pravijo, da *gredo v vas*, da *gredo vasovat* ali *povasovat*. Vendar danes *obiska* ne bomo preganjali, ker se je udomačil. Rekli bomo: *sestra me je prišla obiskat*, lahko tudi: *sestra je pri meni na obisku*. Drugo (*imeti na obisku, imeti obisk*) je manj dobro. — V pismu se pristna Tržačanka opravičuje češ da sprašuje take stvari, ker je zelo *skrupolozna* (prav: *skrupulozna*, po naše *tankovestna*). Nič zato, le sprašujte, ker boste s tako tankovestnostjo odpravili še druge napake, ki ste jih napravili v dopisu, n. pr. *potom radija* (prav: *po radiu*), *pisala sem moji znanki* (prav: *svoji znanki*), *en par vrstic* (prav: *nekaj vrstic*), *z rdečem* (prav: *z rdečim*), *v takem slučaju* (prav: *v tem primeru*).

Oglasite se torej še in prav rad bom odgovoril, ker menim, da s tem pomagam ne samo tistemu, ki vprašuje, temveč tudi drugim, ki imajo iste ali podobne težave z našo ljubo slovenščino.

DR. M. RUPEL

SLIKAR KREGAR

razstavlja v "Scorpionu"

Slike, ki jih Kregar razstavlja, so vse iz zadnjih let, iz leta 1949, 1950, najstarejša je slika vaze z rožami, iz leta 1939.

Motivi, ki jih slikar najčešče izbira, so tihožitja, pa tudi pokrajine in kompozicije. Iz pokrajin diha živ občutek narave, ki se izraža posebno v nežnih barvah.

V tihožitjih se še opažajo sledovi surrealizma, katerega se je slikar v svojem umetniškem delovanju najprej oprijel. Predmeti so razpostavljeni po sliki v navideznem neredu, niso plastično modelirani temveč zavzemajo večkrat fantastične oblike, kakor na pr. predmeti na sliki «Večer v maju».

V «Sanjajoči» se barve še nekako preostro odbijajo druga od druge, ni še pravih naravnih prehodov, kakor jih opažamo v poznejših delih, ko se slikar oprime barvnega realizma.

V novejših delih se jasno opaža, da je realizem obogatil slikarjevo umetnost, ki postane jasnejša, razumljivejša, zato gledalcu dosti bližja. Ta novi realizem se opaža zlasti v portretih in kompozicijah z več figurami.

V «Krajini v Istri» je dobro zajeto razpoloženje z obema revnima kočama, kmetom in kopico sena v ozadju, v «Večeru» pa romantično razpoloženje večerne otožnosti, ko se pokrajina že ovija v mrak. Obe dekleti počivata, ena je vzela v roko kitaro, druga se je zamislila. Tudi «Dekle s pismom», ki si z roko podpira glavo, je živa in prepričevalna.

Barve, ki jih slikar uporablja, so nežne; senčenje je doseženo s temnejšimi toni, s čimer dobijo predmeti plastično osvetlitev.

S. BUDAL

Kregar: Portret.

Slovensko narodno gledališče v Trstu je v nedeljo 4. marca nastopilo v Avditoriju z Gogoljevim «Revizorjem», pri katerem je kot gost sodeloval gledališki igralec iz Ljubljane Lojze Potokar. Značaji, ki nam jih je v svoji komediji orisal Gogolj, so tako življenjski, da jih lahko marsikje srečamo še danes. Aktualna vsebina in odlično podajanje te ruske klasične komedije sta močno navdušila številno občinstvo, ki je večkrat nagradilo igralce s ploskanjem

VLOGA *in* POMEN

«Narodne in študijske knjižnice v Trstu»

Dne 17. julija 1947 se je ustanovilo v Trstu društvo «Narodna in študijska knjižnica v Trstu» z namenom osnovati naslovno knjižnico, medtem ko se je samo zbiranje knjig, časopisja in ostalega tiska začelo že takoj po osvoboditvi. Tudi na tem tako važnem sektorju narodne prosvete so dosegli tržaški Slovenci že pod Avstrijo znatne uspehe. Omenimo naj mimogrede, da smo imeli Slovenci v Trstu poleg številnih drugih prosvetnih ustanov že od nekdaj tudi več pomembnejših knjižnic, ki so zavzemale važno mesto v tedanjem prosvetnem življenju tukajšnjih Slovencev. Najvažnejše in najbolj bogato založene so bile: «Slavjanska čitalnica» v Narodnem domu «Balkan», Ciril-Metodova knjižnica in čitalnica pri Sv. Jakobu ter Študijska knjižnica akademskega društva «Balkan».

Po zasedbi Trsta po Italiji se je začelo že znano splošno zatiranje slovenskega prosvetnega življenja in tako je bilo onemogočeno tudi vsako nadaljnje delovanje slovenskih knjižnic. To uničevalno delo je pa dokončal italijanski fašizem s požigom Narodnega doma, kjer je zgorela «Slavjanska knjižnica», založena z desettisoči zvezkov, ter nato še z zaplembo Ciril-Metodove knjižnice ter Akademskega društva «Balkan». Tako je bilo uničeno v kratkem času vse, kar si je ustvarilo v dolgih letih z žrtvami slovensko ljudstvo.

Zato se je znašla na novo ustanovljena knjižnica, ki je vstala po osvoboditvi kot vse druge prosvetne ustanove na pogorišču slovenskega kulturnega življenja, pred zelo težko nalogo: odpraviti polagoma in zasilno dosedanje velikanske praznine v slovenskem kulturnem življenju Trsta, ki jih je povzročil fašizem. Treba je bilo začeti popolnoma od začetka; najti najprvo primerne prostore ter zbirati z vso vnemo knjižno gradivo, v kolikor je komu uspelo ohraniti ga pred uničujočim fašističnim nasiljem.

V kratki dobi treh let je bilo vsaj začasno rešeno vprašanje prostorov, tako da razpolaga sedaj knjižnica z lepo opremljenim knjižničnim oddelkom, časopisnim oddelkom ter z udobno sobo za konsultacije. Zaloga sama knjig se stalno veča, saj šteje že čez 10 tisoč zvezkov ter čez 5 tisoč brošur. Nadalje so v časopisnem oddelku zbrani skoro vsi letniki tržaškega časopisja in revij od osvoboditve dalje. Knjižnica dobiva dalje pomembnejše jugoslovanske časopise in revije ter nekatere italijanske pravne in gospodarske publikacije. Glede na jezikovno pripadnost knjižne zaloge, odpade največji del na slovenščino, potem na italijanščino in druge jezike. Precej je zastopana seveda tudi hrvaščina-srbščina. Knjižnica opravlja tudi arhivalno nalogo in hrani nekatere stare slovenske knjižne redkosti, kot n. pr. Janeza Svetokriškega «Zbirko pridig, 1688», «Saggio grammaticale italiano-cragnolino, composto da Vincenzo Franul de Weissenthurn, Trieste, MDCCCXI», ki nosi na naslovni strani te zanimive vrstice:

Sbúdi se kranjska Modríza,
Sadósti si spalo do sdéj!
Al ni ozhitna pravíza
D'obúdena bósh sa naprèj?

nadalje Jožefa Godine-Vrdelskega «Opis in zgodovina Tersta in njegove okolice pa še marsikaj druzega o slavjanskih zadevah», u Terstu, 1870. itd. Ni naš namen, da bi tu še nadalje razpravljali o knjižni zalogi, ki zasluži daljšo in posebno razpravo.

Kar se tiče same katalogizacije, je ta v toliko napredovala, da je mogoče v najkrajšem času nuditi obiskovalcu zaželeno delo, ki ga knjižnica poseduje. Narodna in študijska knjižnica izdaja tudi «Tržaško bibliografijo», informativno bibliografsko revijo del, ki izidejo v slovenskem, italijanskem ali kakršnem koli jeziku na Tržaškem ozemlju, in del, ki izidejo kjer koli in so v zvezi s Trstom in Julijsko krajino.

To je samo bežen pregled vsega do sedaj izvršenega dela, ki pa zadostno prikazuje, pred kakimi težavami se je znašla Narodna in študijska knjižnica in v koliko ji je uspelo te premostiti. Seveda ne smemo tu pozabiti ustanov, ki so največ pripomogle pri izpopolnjevanju knjižne zaloge, in sicer SHPZ. Narodna in Univerzitetna knjižnica v Ljubljani, ki je darovala lansko leto čez 3 tisoč knjig, ter še nekateri drugi posamezniki.

Vsaka knjižnica opravlja pomembno vlogo pri izobraževanju našega ljudstva, zlasti tu na narodno ogroženem ozemlju, še pomembnejša je pa vloga Narodne in študijske knjižnice, ki zbira in hrani naše knjižne zaklade ter nudi sodobni tisk vsem, ki jih zanima znanstveno ali strokovno delo, ter budi narodno zavest.

Knjižne police.

Kartoteka.

V čitalnici.

V glavni dvorani.

PO TRŽAŠKIH KINEMATOGRAFIH

V VRTINCU

Film «V vrtincu», ki ga že nekaj tednov vrtijo v Trstu, žanje že dve leti velike uspehe po svetu. Kakor je že preko dvajset milijonov ljudi baje prebralo roman ameriške pisateljice Margaret Mitchell «Gone with the wind», tako hite tudi milijoni ljudi gledat ta roman na platnu.

Dejanje filma poteka v južno-ameriški aristokratsko patrijarhalni, a propadajoči deželi Georgiji in prikazuje, kako severnjaki s številnejšo vojsko in boljšim orožjem porazijo Jug. Film hoče biti nekaka apoteoza Juga. Dočim prikazuje prvi del filma usodo nekega naroda, se omejuje drugi del na usodo neke družine, v kateri igra glavno vlogo Scarlett O'Hara, hčerka lastnika bogate farme Tara v Georgiji.

Režiser Fleming se je verno držal teksta in tako s filmom kar najbolje ilustriral vse dogodke in osebe. Dosegel je tako logično povezanost dejanja ter tudi močno podčrtal okolje, zlasti v prvem delu, kjer opisuje Taro. Preverno posnemanje teksta pa ga je prisililo, da nam je predstavil preveliko število oseb, ki jih ni utegnil globije psihološko analizirati, tako da bi docela opravičili svoja dejanja. Tako je na primer psihološko precej zamotana figura Scarlett, ta egocentrična, trmasta in nenavadna ženska, ki se poroči s tremi možmi, ljubi pa nekega drugega in mu ostane zvesta, dokler je končno ne prešine druga ljubezen. Vlogo Scarlett je igrala Vivien Leigh, ki je dobro poudarila vsa nasprotja svojega značaja.

Tudi figura neodločnega Asheya nam proti koncu filma zbledi. Odlično jo je igral Leslie Howard Nepozabno figuro Reda Buttlerja je ustvaril Clark Gable. Najbolj prepričevalna pa je Olivia de Havilland kot Melania, ki je tudi najbolj pozitivna in človeška figura v filmu, dasi premalo aktivna. Nedvomno se odlikuje, dasi v majhni vlogi, Maybelle, tudi Maru Anderson, ki da neki prostitutki človeški značaj. Čeprav nam vsebinska stran filma ne da pravega moralnega zadoščenja, ker primanjkuje pozitivnih in zgledniih značajev ter dejanj, je film izjema v tehničnem pogledu. Spomnimo se samo nekaterih scen v prvem dejanju, kakor bitke ter zmede, ki jo povzročajo prve bombe, ter na prostem nakopičenih ranjencev in mrličev. Izredno učinkujejo barve, ki se kar najbolje prilegajo bogati sceneriji: rdeče nebo, rdeči divan itd. Film je na splošno razkošen in efektan ter kljub temu da ima precej nagak, ima tudi mnogo odlik, med njimi zlasti to, da lahko ves čas priteguje našo pozornost, kljub temu da traja 4 ure, da je bil izdelan l. 1939 in da obravnava dogodke ki so nam odmaknjeni po času in kraju.

KULTURNE DROBTINE iz naše domovine

V soboto 24.2. je bila v Ljubljani premiera drugega slovenskega umetniškega filma Trst, ki ga je javnost že nestrpno pričakovala. Drugi domači umetniški film je izdelan na podlagi scenarija, ki ga je napisal pisatelj France Bevk. Režiser je bil isti kot pri prvem slovenskem filmu, namreč France Stiglic. V glavnih vlogah nastopajo člani ljubljanske drame, tržaškega in reškega gledališča, v masovnih scenah pa sodelujejo tudi reški pristaniški delavci ter množice iz Ljubljane. Kot je že znano obravnava film dogodke v Trstu ob koncu druge svetovne vojne.

V ljubljanski Moderni galeriji, je bila v sredo 28. februarja odprta razstava sodobne jugoslovanske grafike, ki predstavlja nekako izbirno razstavo za bodoče reprezentativne razstave v inozemstvu, ki jih namerava Jugoslavija letos prirediti in tako pokazati svetu svojo grafično umetnost.

V nedeljo 23. februarja je bila v ljubljanskem opernem gledališču krstna predstava

(Nadaljevanje na 5. strani)

KULTURNE DROBTINE iz naše domovine

(Nadaljevanje s 4. strani)

nove slovenske opere Deseti brat. Opero je uglasbil znani slovenski skladatelj in dirigent, tržaški rojak Mirko Polič, ki je sam napisal tudi libreto po znanem Jurčičevem romanu. Opera, ki je zamišljena kot domača ljudska opera ima tri dejanja, v katerih je avtor strnil vso zgodbo Jurčičevega romana. Dogajanje opere pa je prenesel v revolucionarno leto 1848 in tako dal svojemu delu večjo dinamiko. Na krstni predstavi je opera doživela uspeh, k čemur so pripomogli tudi prvaki ljubljanske opere, ki sodelujejo v glavnih vlogah.

Pretekli teden se je mudil v Ljubljani Filipp Zealy, sekretar Mednarodne univerzitetne pomoči. Zealy je v Beogradu prisostvoval konferenci, na kateri je bil ustanovljen jugoslovanski komite te organizacije, nato pa si je v Zagrebu in Ljubljani ogledal univerzitetne ustanove. Z ogledom ljubljanskih univerzitetnih ustanov je bil izredno zadovoljen, zlasti pa ga je navdušil delovni polet študentov in profesorjev ter skrb oblasti za visoko šolstvo.

Zgodovinski hotel «Astorian

ASTORIA - HOTEL

Burne in skrivnostne preteklosti

V EISENHOWERJEVEM GLAVNEM STANU

Le malo korakov od znanega pariškega t ga Arc de Triomphe se dviga m g čno pročelje hotela Astoria, ki že 44 let krasi s svojo lepoto pariški okraj Champs-Elysees. Odkar je neka nemška družba zgradila v «dobrih starih časih» pred prvo svetovno vojno ta hotel, se je za zidovi te krasne palače vedno nekaj dogajalo. Dandanes se nahaja — sicer bo to trajalo le nekaj mesecev — v tem hotelu začasni glavni stan vojaških sil atlantskega pakta. In ko vidimo, kako vedno prihajajo in odhajajo visoke osebnosti ter iz nepopustljivega vedenja straž pred hotelom lahko sklepamo, da se v tem hotelu marsikaj dogaja in da so vsi prebivalci stalno marljivo na delu kot čebele v čebelnjaku. Zato je ta hotel najzanimivejši v Evropi. Zanimiv je seveda samo za gledalce. Oni pa, ki so v palači, ne vidijo nič od te zanimivosti, ker prav gotovo nimajo časa za taka razmišljanja, pa četudi gre za nedolžne skrbi kuhinjskega mojstra. Saj mora človek imeti globoko razumevanje in s čustvovanje za izbruhe obupa ubogega gospoda Lafonta, ki je po svojem poklicu pač eden izmed najbolj h francoskih kuharjev in ki zna ustreči vsem sladkuscem. «Če bi bil jaz le mogel slutiti, kaj me tukaj čaka. V roke so mi dali neko amerikansko kuharsko knjigo in sedaj mi mora kak navaden ameriški seržant vsakokrat sproti pokazati, kako naj pripravim Cornedbeef v obliki sesekljanega mesa. Ali je odpralo za konservne škatle edina priprava, katero uporablja amerikanski kuhar? Jaz samo upam, da bo sčasoma prišlo semkaj več evropskih oficirjev zato, da lahko pokažem, kakšna je prava francoska kuhinja.»

Glavni stan armade dvanajstih držav, ki so pristopile k atlantskemu paktu, ima začasno bolj videz nekakega ameriškega zasedbenega urada kot pa neke mednarodne organizacije. Število oficirjev in podoficirjev z onstran Atlantskega oceana, ki hite z debelimi aktovkami po hodnikih in kateri so svoje sobe okrasili z zemljevidi in slikami kalifornijskih deklic v kopalnih kostumih in z izrezki iz ameriških vojaških predpisov, presega daleč pol stotine zastopnikov ostalih enajstih držav.

V hotelu Astoria se sedaj torej poraja SHAPE (Supreme Headquarters of the Allied Powers in Europe). Toda v tem hotelu se ne piše to pot prvič zgodovina.

V prvi svetovni vojni je vlada kratko in malo zaplenila to poslopje kot tujo lastnino in ga je spremenila v bolnišnico za britanske, japonske in francoske vojake. Leta 1919 se je vselila v to poslopje zavezniška komisija za odškodninske zahteve do Nemčije, ki je imela sklepati o nemškem vojnem dolgu, in sicer v spodnja nadstropja in je v času nekaj let izpodrinila še zadnje usmiljenke in okrevajoče vojake. Sele l. 1925. so se odločili prodati hotel na javni dražbi, zato da bi lahko služil svojim prvotnim namenom. Pri tej priložnosti so pa ukazali novim lastnikom, da morajo odstraniti oba visoka stolpa, ker nista več ustrezala, kar se tiče višine, novim stavbenim predpisom za vse hiše v bližnji okolici slavoloka.

V naslednjih dveh desetletjih je hotel Astoria imel v slavnem Ritzu in Carltonu nevarna tekmeca, ki sta se tudi trudila, da si pridobita odlične goste, ki so prihajali v Pariz. Postrežba v vseh teh hotelih je bila naravnost vzorna in odlična. Kot stalni gostje so prihajali v Astorijo princ iz Monaca, irski ministrski predsednik De Valera, kakega pol ducata indijskih knezov in mnogi gledališki in filmski igralci. Med desetdnevno stavko hotelskih nameščencev leta 1936. se je zabaval kašmirski maharadža Sir Hari singh po cele ure s tem, da je brezplačno vozil dvigalo, in v baru (katerega so pozneje prodali francoskemu boksarskemu prvaku Carpentieru) so nadomestovali izborno točilca in mešalca raznih pijač nekatere hollywoodske veličine, med katerim sta bila tudi Gloria Swanson in Robert Benchley.

Tudi po tej sijajni mirni dobi so leta 1939, ta hotel zopet zaplenili in v njem je dobil mesto urad ministrstva za oborožitev. Nato so prišli Nemci in za njimi Gestapo. Premnogo Francozov je nemara v dobi nemške zasedbe in po osvoboditvi upravičeno lahko reklo: «Če bi stene Astorie lahko govorile...!» Ko pa je odšla nemška komandantura ,niso v hotelu več našli ne srebrnine ne dragocenih plemenitih vin v kleti. Tudi pohištvo je bilo popolnoma uničeno in jeseni leta 1945. so imeli lastniki v rokah zgolj poslopje in pokvarjene stene. Na srečo pa je prevzela to poslopje ameriška armada. Sledili so si drug za drugim: vodja stanovanjskega urada ekspedicijskega korpusa, poveljstvo za zračne prevoze, uprava za vojaška pokopališča in z vselitvijo SHAPE se je začel nov veliki dogodek za ta nerazrušljivi hotel.

OD TU IN TAM

Čudežni stroj

Na univerzi v Kaliforniji delajo poizkuse z elektronskim računskim strojem, da bi ga uporabili za prevode. Za to morajo predvsem pripraviti s številkami označeni slovar, n. pr. nemško-angleški, v katerem odgovarja vsaki nemški besedi spremenjeni v vrsto številk angleška beseda enakega pomena, ki jo tudi sestavljajo številke. Dvojezični slovar pride nato na magnetiziran boben, postavljen v stroj. V stroj denejo tudi besedilo, ki ga je treba prevesti, seveda izraženo v številkah

Ultrazvočno grezilo

V Ameriki so izdelali novo vrsto zelo natančnega ultrazvočnega grezila, ki je zlasti zelo pripravno za rečno plovbo, ker registrira globino v palcih in centrimetrih, in ne samo v čevljih in metrih, kot ultrazvočna grezila na ladjah, ki plovejo po morju. Naprava avtomatično zaznamuje meritve na posebni tabeli, ki tako stalno in točno prikazuje prerez rečne struge, ki se v velikih rekah često zelo spreminja. Novo grezilo služi obenem z radarjem za varnost plovbe v megli; radar javlja druge ladje in sploh vse ovire na površini, grezilo pa daje podatke, da se ladja lahko izogne plitvinam in drugim podvodnim oviram.

Novo zdravilo proti griži

Ameriški zdravniki so odkrili uspešno sredstvo zoper tifus in grižo. Novo zdravilo je sulfanamid, kakor n. pr. penicilin in auromicin; ime so mu dali terramicin. To ime prihaja od neke plesni, ki so jo našli v zemlji. Novo zdravilo so preizkusili v Egiptu pri petih bolnih na tifusu. Po treh do štirih dneh je mrzlica popustila brez škodljivih posledic; prav tako so izginili vsi znaki amebične driske pri šestih bolnikih, takoj potem ko so vzeli novo zdravilo. V teh primerih pa je mogoče, da se bolezen ponovi.

Zdravniki izjavljajo, da bodo novo zdravilo poskušali še pri več sto bolnikih, preden ga bodo splošno uporabljali in upajo, da bo novo zdravilo važno orožje proti tifusu in griži.

Fond za novo abecedo

Shawova oporoka obsega okrog 5000 besed. Poleg fonda za štipendije je Shaw določil, da se oproste dolgov vsi njegovi dolžniki, med katerimi je mnogo angleških in drugih pisateljev. Del svojega premoženja pa je Shaw določil za sestavo nove abecede. Že pred več desetletij je namreč v pismih «Timesu» in ob drugih prilikah zastopal mnenje, da ne zadostuje za oznako vseh glasov angleškega govora 26 črk. Zahteval je alfabet najmanj 40 črk. Če pa tega načrta ne bodo mogli izvesti, naj denar razdele med Britanski muzej, Akademijo za dramsko umetnost in irsko Narodno galerijo. Omenjene ustanove so prepričane, da bodo deležne zapuščine, kajti 5 milijonov lastnikov pisalnih strojev in nekaj tisoč lastnikov tiskarn protestira, češ da je nemogoče vse stroje predelati po Shawovi želji.

„Skopi" Bernard Shaw je bil pravzaprav dobrotnik?

Se vedno so na svetu ljudje, ki povzročajo s svojimi zapuščinami velike skrbi davčnim uradnikom, notarjem in raznim zapisnikarjem. Tako tudi ni preprosta zadeva zapuščine irsko-britanskega pisatelja Bernarda Shawa, ki je s svojim peresom v svojem 90-letnem življenju zaslužil toliko, kolikor morda noben drug pisatelj na svetu; založništva, gledališča, filmska in radijska podjetja so morala na njegov bančni račun neprestano plačevati velikanske vsote za honorarje in tantieme.

Shaw je veljal za velikega skopuha, toda po njegovi smrti so ugotovili, da v resnici ni bil skop, kajti isti Shaw, o katerem so govorili, da ne prebere nobene izmed nanj naslovljenih prošenj, je podpiral zelo veliko mladih nadarjenih ljudi; podpiral je starše, da so lahko nudili svojim otrokom višjo izobrazbo in tudi pogosto uslišal ljudi, ki so se zatekali k njemu po pomoč. Vsi pa, ki jih je podpiral, so mu morali obljubiti, da ne bodo nikdar nikomur govorili, kdo je njih dobrotnik. Tudi po svoji smrti ni pozabil na svoje varovance; določil je namreč del svoje zapuščine za fond ,iz katerega naj bi prejemali štipendije mladi nadarjeni dijaki. Velika Britanija je močno presenečena! Šele sedaj se je pokazal pravi obraz človeka, kateremu so očitali, da mu je žal lastnega pisemskega papirja in da je odgovor često pisal na rob prejetega pisma. Shaw je dobro vedel, kaj ljudje o njem govorijo in je imel to svojo skopost za reklamo.

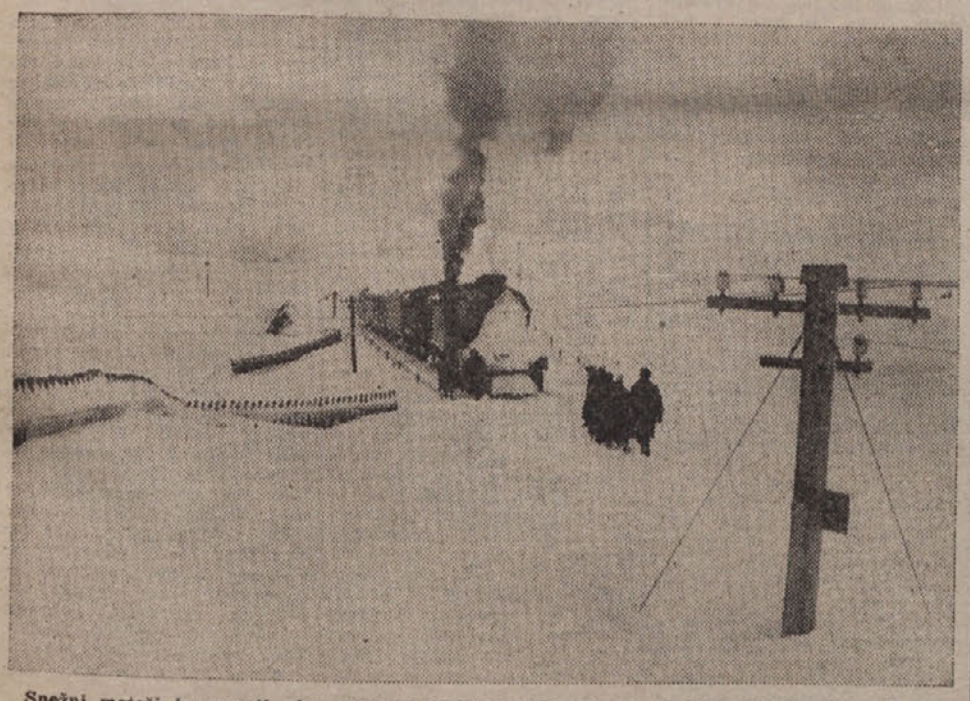

Snežni meteži in zameti niso prizanesli niti Škotski. Na progi Glasgow-Mallaig je sneg zametel vlak tako, da ni mogel voziti naprej celih 30 ur. Tu vidimo drug vlak, ki je šel potnikom na pomoč in jim peljal živila. Ustaviti pa se je moral nad dva kilometra pred zasneženim vlakom. Živila pa so nato nesli «zasneženim» potnikom prvega vlaka prostovoljni smučarji

TKANINE IN PLETENINE

NA BRITANSKEM INDUSTRIJSKEM VELESEJMU

Od 30. aprila do 11. maja t. l. bo britanski industrijski velesejem, na katerem bodo ljubiteljice mode našle marsikaj novega; tako bodo tam razstavili nove vrste žameta, ki je spet v modi za večerne obleke. Zelo pa je žamet zopet priljubljen za okraske, kakor pentlje, pasove itd. Se bolj razkošne kot navadni žamet pa so nove žametne tkanine, v katere so vtkane zlate in srebrne kovinske nitke. Vzorčki vezenin so najrazličnejši, od preprostih majhnih obročkov ter listom podobnih medaljonov do goste mreže, ki se razprostira čez vso tkanino kot drobna zlata verižica. Zlate in srebrne niti se blestijo na črni, temnomodri, zeleni, vinskordeči, vijoličasti in temnordeči podlagi. Nekako nasprotje te dragocene tkanine pa je pestro progasti taft prikupnih svetlih barv. Za bolj izbirčne okuse pa so pripravili zbirko progastega tafta, ki spreminja barve.

Dobro rešitev vprašanja visokih cen pa dajejo tkanine iz rayona, izdelane tako da so na las podobne tenkim volnenim tkaninam iz mikane volne. Vsa ta blaga nosimo lahko na obe strani, so poleg tega še zelo mehka in zlasti primerna za gube.

Med največje uspehe britanske tekstilne industrije pa spada tako imenovani jersey, ki je zelo primeren za ženske obleke. To pleteno blago je tako popolno, da ga skoraj težko ločiš od pravega tkanega volnenega blaga. Eno vrsto te tkanine izdelajo lahko v več kot tisoč vzorcih in v najrazličnejših barvah. K velikemu uspehu pletenega blaga je znatno pripomogla skrbna končna izdelava.

Najnovejši letošnji izdelki britanske pletilne industrije se odlikujejo po odpornosti in neznatni teži; primešali so namreč predivu iz navadne in kašmirske volne tenke nitke iz nylona, zato so izdelki tako mehki in lahki. Že dolgo izdelujejo jersey iz najtanjše, tako imenovane lilske niti (močno sukana nit, ki so jo prvič izdelali v mestu Lille) toda med letošnje novosti pa spada jersey iz lilske niti lepe rumene barve z rjavimi progami ter temnomodri jersey z uvezenimi svetlomodrimi pikami.

Tudi čipkam je sedanja moda določila važno mesto. Na razstavi bodo letos čipke iz svile, rayona in bombaža ter tudi iz nylona. Trenutno izdelujejo nylon - čipke v beli, črni, ecru, rožnati, svetlomodri in modri barvi in se odlikujejo po tem, da jih je kaj lahko prati in da jih ni treba likati.

Indijsko računalo

Poslaniki in tajniki poslanstev čuvajo kot punčico v lastnem očesu dvajsetletno dekle iz kaste braminov, ki potuje po državah Evrope, da pokaže v izbranih krogih specialistov brez vsake odškodnine neko svojo izredno nadarjenost. Njeni indijski rojaki poveličujejo Schakundalo Devi kot največji genij v računski vedi našega časa in za mlado državo Indijo pomeni to dekle viden dokaz, ob katerem naj bi se razbile trditve Angležev, da je indijska rasa manjvredna. Sposobnosti Schakundale Devi so spravile v začudenje vse profesorje na matematičnih fakultetah, kajti že po prav kratkem premišljevanju vam razreši to dekle najtežje matematične probleme, ki so si jih ti znanstveniki lahko izmislili, in v času le nekaj sekund ugotovi drugi koren od številk, ki so sestavljena iz 18 števil. V največ 10 sekundah odgovori na vsako vprašanje iz matematike s tako točnostjo, da so največji veljaki na tem področju kar osupnili. Toda neogibni pogoj, da lahko pokaže te svoje sposobnosti, je ta ,da se pred vsakim takim preizkusom eno uro poglobi sama vase; da se duhovno poda nekako v neki drugi svet, kamor ji nobeden ne more slediti. O sebi trdi, da ne pride do teh rešitev s pomočjo računanja, temveč da ona te rešitve vidi. Ta genialnost se je pokazala pri tem dekletu že v otroški dobi, prav tako kakor pri njunih dveh mlajših bratih. Indijski tisk ponosno oznanja, da Indija nima petorčic, pač pa da ima Indija Schakundalo Devi.

Ljudski tednik v vsako slovensko hišo!

GOSPODINJSTVO

Zdravilne rastline:

TOPOL

Čudili se boste, da je tudi topol zdravilna rastlina, in to ne od včeraj ali danes, že od davna je znana njegova zdravilna moč. Topol je veliko, značilno, daleč vidno drevo, nič čudnega, da so ljudje že v starih časih bili prepričani, da je v njem kos zdravja.

Stari zapisi izpred dva tisoč let, v katerih je modrost in izkušnja dolgih dob, pišejo: «Mučí te ishias, tvoj mehur slabo drži vodo, pij čaj iz topolove skorje.» «Rada bi postala mati in tvoje telo je nerodovitno, skuhaj si s topolom tudi muline obisti.» Trga te po ušesih, kapljaj v ušesa sok zmečkanih topolovih listov. «Slabo vidiš, maži si obočeh z medom, v katerem so se namakali topolovi popki.» «Sitne bradavice so ti zrasle po rokah, nareži topol, iz njega se bo cedil sok, maži s tem sokom bradavice in izginile bodo.» Se govore stara pisanja o topolu, kaj ni vse naštevali, mogoče bi bilo le še zanimivo povedati, da so pred tisoč leti verjeli, da če razsekajo topolovo skorjo in jo vlože v toplo gredo, zrastejo tam užitne gobe. Prepričani so bili, da te vejica srebrnega topola, če jo nosiš s seboj, varuje pred ranami.

Tako včasih. Danes je šlo vse to v pozabljenje, vendar je topol še vedno na glasu, da je zdravilna rastlina. Danes cenijo samo še popke. Sedaj je najprimernejši čas, da jih naberemo. Ti popki se bleščijo, so jajčaste oblike, rumenkasto-zeleni in od njih veje prav poseben prijeten vonj, okusa so svojstveno grenkega. Če hočemo te popke spraviti, da jih bomo imeli vedno pri rokah za zdravilo, jih moramo zbrati prav takrat, ko so najbolj napeti in pripravljeni, da se vsak hip odpro. Da ne izgube svoje zdravilne moči, je treba te popke posušiti v senci. Da ne izgube svojega prijetnega vonja in se ne pokvarijo, je potrebno, da jih dobro zapremo v stekleno ali pa pločevinasto posodo.

Iz teh popkov kuhajo čaj, o katerem gre glas, da se zelo obnese pri zastarelem kroničnem bronhitisu. Tudi kašelj miri in blaži taka pijača. Toda vse večji sloves ima mazilo iz popkov. To mazilo je šlo skozi stoletja in se je ohranilo do danes. Znamenje, da ni kar tako. Za sitne stvari kot so razkopane ustnice; razpokane dojke in vneti hemoroidi je baje to mazilo odlično sredstvo.

Tudi opekline zdravijo ponekod s to mažo. To mazilo narede iz masti, v kateri so dalje časa pustili te topolove brste, nato so pa vse dobro premešali in premešali. Ponekod denejo v mast še druge rastline, vendar ne povzod, glavno besedo pa ima vedno topol.

Tudi skorja je še tu in tam v rabi. Namakajo jo v vinu in to vino pijejo kot krepilno pijačo.

Dandanes je kemična sestava topola dobro poznana. Popkom daje njih prijetn vonj posebno hlapljivo olje. Potem je v njih še neko barvilo, črešlovina, jabolčna kislina, vosek, smola, neka svojevrstna snov populin in pa salicin, ki ga vsebuje tudi topolova sorodnica vrba in za katerega vemo, da je sorodnik salicila, ki nam varuje vloženo sadje, zelenjavo in marmelade. In dalje je salicin v sorodstvu z aspirinom, ki ga vsi dobro poznamo.

P. T.

KUHINJA

Slane paličice s sardelami

Masleno testo (glej prejšnji Ljudski tednik) razvaljaš 1/2 cm debelo in ga razrežeš v 2 cm široke in 12 cm dolge ploščice; te namažeš s stepenim jajcem in na vsako deneš košček očiščene, oprane in osušene sardele. Ploščice naložiš na ovlažen pekač in jih pečeš 15 minut.

Sladke paličice

Postopaš tako kot pri slanih, samo da jih potem, ko si jih namazala z jajcem, bogato posipaš s sladkorjem; pečeš jih v vroči pečici in nato namažeš s smetano, kremo ali marmelado.

Švicarska torta s sirom

Obloži stene in dno namaščenega tortnega modla z maslenim testom, položi nato ob testo namazan oljnat papir, vanj pa natresi moke, da se testo ne bo bočilo. Peci 15 minut, nato odstrani moko in papir ter napolni torto z nadevom, ki ga napraviš takole: v skledo deneš žlico moke, 4 žlice naribanega švicarskega sira, žlico mleka, malo soli, žlico sladkorja, 50 g masla in naribanega muškatnega oreška; nato deneš skledo k ognju in jo obračaš, da postane maslo tekoče, nakar jo odstraniš, pustiš da se ohladi, dodaš sneg štirih beljakov ter deneš v peč za 1/4 ure.

Sirovi vozli

Razvaljaj masleno testo 3 cm. debelo in ga razreži na 2 cm široke in 20 cm dolge ploščice Medtem naribaj 100 g švicarskega sira. Ploščice namaži s stepenim jajcem, potresi s sirom ter jih zvij v vozel in sproti zlagaj na ovlažen pekač. Peci 20 minut v vroči peči.

Na sliki vidimo od leve na desno, 1) dvobarven kostum: temno ozko krilo, široka, svetla z našivi obrobljena jopa, 2) športen kariran kostum: jopa je obrobljena s temnejšim trakom, 3) enobarven kostum iz temnega blaga: krilo ima zadaj dve gubi, ovratni zavihki jope pa segajo do pasu

NASVETI

Preden spravimo krznen plašč, je dobro da ga poškropimo s tekočino, ki jo zmešamo iz 100 g 80% čistega alkohola, 20 g zmletega popra, 20 g kafre ter jo rabimo šele čez kak teden.

***

Da bodo nylon nogavice trpežne, jih moramo vsak dan oprati v mlačni milnici, nato pa splakovati v mrzli vodi. Nikdar ne drgnimo z milom po nogavici, ker izgubi barvo.

***

Ce hočeš osnažiti likalnik, ga močno segrej, potem pa potegni z njim nekajkrat po kosu parafina, ki si ga ovila v gazo.

o o o

Da bo klobuk iz klobučevine zopet čist, ga potresi s segretimi otrobi, čez eno uro pa ga dobro skrtači. Ce po hočeš osvežiti barvo klobuka, ga skrtači nad vročim likalnikom, ki ga pokriješ z vlažno krpo.

* * *

Saje odstraniš s perila, če jih poškropiš z limoninim sokom in potem opereš perilo z vodo in milom.

* * *

Krtače in glavnike osnažiš, če jih opereš z raztopino šestih žlic sode bikarbone v steklenici vode.

* * *

Svilene nogavice in trakovi bodo bolj svež, če jih po pranju oplakneš s slano vodo.

ZDRAVNIŠKA POSVETOVALNICA

Odgovor tov. Veri Lepenik-Maribor. Za Vašo bolezen je potrebno zdravniško zdravljenje. Pregleda naj Vas specialist za živčne bolezni. Operacija je izključena.

Dobro je, da veš...

. . . da je pravilno dihanje velikega pomena za naše zdravje, da pa izvečine ljudje ne dihajo prav. Pravilno dihajo dojenčki in otroci, toda le dokler ne začno posedati sključeno ali pa sedeti z ukrivljenim hrbtom po več ur v šolskih klopeh. Koristno je torej, da se lotimo dihalnih vaj in se z majhnim naporom naučimo pravilno dihati:

Razprosti roke z dlanmi navzgor ali pa jih dvigni v krogu okoli glave nato vdihni, počakaj, izdihni in spet počakaj, znova vdihni itd in vsako vajo 3-4 krat ponovi.

Da vzpodbudimo pljuča k dihanju, je potrebno, da zbližamo lopatici, kar dosežemo, če iztegnemo roke daleč nazaj in stopimo z iztegnjenimi nogami na prste. Z rokami zadaj trikrat plosknemo in takoj nato nekajkrat pravilno dihnemo, nakar telo sprostimo, da se mišice odpočijejo. Nato se postavimo ravno z nogo ob nogi ter se z zamahom in s sproščenimi rokami sklonimo naprej. Zamah mora biti tako močan, da nas spravi spet v pokončno držo. Po vsaki vaji, kakor po prejšnji globoko dihamo, in sicer v štirih presledkih: vdih, čakanje itd.

Ko smo napravili to vajo, pokleknemo in začnemo sukati trup. Hrbet upognemo z rokami vred nazaj, se počasi nagnemo vstran in spet počasi nazaj, nato prav tako na drugo stran in naprej. Tako smo napravili s trupom lok. Po vsakem sklenjenem loku spet nekajkrat globoko in pravilno dihnemo. To vajo napravimo najprej petkrat v levo, po kratkem odmoru pa še petkrat v desno.

. . . da si lahko napravimo najboljšo obrazno masko iz ilovice. Nanesemo si je na obraz 2 žlici in jo pustimo tako dolgo, da se posuši, nakar si jo izperemo z mlačno kamilično vodo. Te vrste maska zmanjša obrazne pore in odzame polti odvečno maščobo.

. . . da dobiš nežnorožnato in svežo polt, če si namažeš obraz z mešanico beljaka in pomarančnega soka.

KMETIJSTVO

VALJENJE PERUTNINE

V zadnjem članku smo govorili na splošno o valjenju perutnine. Omenili smo važnost čistokrvne pasme in kakšna jajca moramo odbirati za valjenje.

Za kokljo lahko uporabimo kokoš in puro. Pura ima to prednost, da jo lahko prisilimo valiti o pravem času, dočim moramo na kokoš čakati, dokler se sama ne odloči.

Kdaj je najprimernejši čas za valjenje? Nasaditi moramo zgodaj spomladi; pri nas se začenja valjenje že konec februarja in traja do aprila. Zgodnji piščanci se med letom dobro razvijejo in začno nesti že jeseni. Ni potrebno omenjati, kakšnega gospodarskega pomena je zimska nesnost. Za kokljo je bolj primerna težka kokoš kot lahka. Boljše so starejše kokoši, ki so se že prejšnjega leta izkazale kot dobre valilke. Za kokljo je bolj primerna mirne ne plašljive narave kot zbegana in razburjena kokoš.

Koliko jajc lahko podložimo? Kokoši lahko podložimo največ 15 jajc, puri tudi 20 in še več. Najbolje je, da je gnezdo kar na zemlji in ne visoko, kot je ponekod še navada. V gnezdu se ne smejo vgnezditi razni zajedavci, ki žival vznemirjajo, zato potresemo tudi kokljo z mrčesnim prahom (DDT, Pantakan, Gesarol i. dr.). V valilnici ne smemo žival razburjati in vsak dan jo moramo očediti in nakrmiti ter napojiti. Zato naj bo v bližini gnezda posoda s čisto vodo. Koklja mora imeti obenem na razpolago kupček peska in zdrobljenega oglja, da se po volji v njem okopa. Glede hrane ni koklja izbirčna. Zadostuje ji nekaj zrnate hrane. Mehka hrana lahko povzroči drisko in je nevarno, da žival onesnaži gnezdo in jajca.

V začetku valjenja ne sme koklja zapustiti gnezda več kot za četrt ure; po 15 dneh pa je lahko izven gnezda do 1 uro.

Omenili smo, da vdihava jajce skozi lupino kisik, ki je nujno potreben za razvoj zarodka. V času, ko koklja zapusti gnezdo, vdihava zarodek večjo količino zraka. Nekateri imajo navado, da v času valjenja poškrope jajca z mlačno vodo. Ta postopek je priporočljiv po prvem tednu valjenja, posebno če je ozračje suho. Po prvem tednu se že lahko prepričamo, če se bo iz jajca izvalil piščanec ali ne. To ugotovimo, če pregledamo notranjost jajca skozi odprtino v lepenki, medtem ko za jajcem postavimo petrolejko ali električno žarnico. V dobrem jajcu vidimo pajku podobno liso, ki se v sredini premika. Popolnoma prozorna jajca ali tista, ki imajo le temne rdeče obrobljene lise, moramo odstraniti iz gnezda.

Navada je, da nekatere gospodinje pomagajo piščancu iz lupine. Ker pa ne morejo prebiti lupine le slabiči, je najbolje, da nobenemu ne pomagamo, ker s tem nič ne pridobimo.

Prvi piščanci se zvalijo proti koncu tretjega tedna (21 dni) v 2-3 dneh sledijo vsi ostali.

LUCERNA
ali večna detelja

Lucerna ali večna detelja je izmed vseh detelj najvažnejša za deteljišča našega ozemlja. Nobena detelja ne daje toliko pridelka in dobro ne prenaša suše kakor ravno lucerna.

Lucerna najbolj uspeva v globokih, toplih tleh, ki ne zadržujejo v spodnjih plastih vlage. Večne detelje ne smemo nikdar sejati na preorano deteljišče. To smemo storiti šele po desetih letih, ko se zemlja odpočije. Opuščena deteljišča je treba čimprej preorati, zasejati jih z drugimi pridelki ali pa jih spremeniti v travnike. Zelo napačno je puščati deteljišča, da se sama zaledinijo. Iz opuščenih deteljišč nastali travniki so zelo malo vredni, ker vsebujejo dosti malovrednih trav in mnogo širokolistnega trpotca, ki zavzema mnogo postora.

Njivo, ki jo želimo posejati z lucerno, je najbolje, da že jeseni globoko preorjemo. Če potem spomladi zaradi plevela ozeleni, jo pred setvijo ponovno preorjemo in pobranamo.

Lucerna ne trpi svežega hlevskega gnoja, zato izberimo za lucerno ono njivo, ki smo jo v prejšnjem letu dobro pognojili. Zelo dobro uspeva lucerna na zemljiščih, na katerih smo jeseni pridelali strniščno repo.

Lucerno sejemo konec tega ali v začetku prihodnjega meseca, kadar ni več nevarnosti za slano. Ce lucerno prezgodaj vsejemo traja dolgo preden vzkali in v tem času se njiva zapleveli.

Posejana njiva je zelo podvržena plevelu. Da se plevel ne razširi, posejemo med lucerno nekoliko ječmena ali ovsa, ki ga pa moramo požeti preden dozori. Za setev potrebujemo 4 kg semena na vsakih 1000 kw.m. površine. Kdor rabi manj semena, ne bo imel lepega deteljišča, ker redka detelja postane kaj rada lesena. Da bo krma za živino zdrava, posejemo med lucerno tudi trave. Najboljši sta zato še francoska pahovka (travulja) in angleška ljuljka. Trav zasejemo toliko, da zavzamejo petino površine vsega deteljišča.

Seme lucerne mora biti mlado in čisto plevela, zlasti ne sme vsebovati predenice, ki je najhujši sovražnik lucerne.

POMLAJENI KROMPIR

Med poljskimi sadeži zavzema pri nas krompir vidno mesto. Ni ga poljedelca, ki ne bi gojil krompirja, kajti krompir je naš drugi kruh. Na kakšne težave, oziroma neuspehe pa zadenemo pri pridelovanju krompirja, če nimamo dobrega semena, ve že vsak poljedelec. Splošno znano je namreč, da pri nas prej ali slej še najboljše vrste krompir degenerira, ali kakor temu pravijo naši kmetje se izrodi. To opažamo pri novem semenskem krompirju, ki dobro rodi le prva leta, nakar pada njegova rodovitnost iz leta v leto tako naglo, da peto ali šesto leto še ne poplača stroškov sajenja in obdelave zemljišča.

Tako razumemo sedaj, zakaj so skoraj povsem izginile naše stare in dobre vrste krompirja, kot rožnik, kifeljčar in oneida. Dočim goje oneido še v goratih krajih naše domovine, kjer tudi dobro uspeva, ga v drugih predelih ne gojijo več, ker je moral odstopiti mesto novim nemškim sortam, ki so jih pred leti uvozili. Malokateri kmetič ali vrtnar še goji rožnik in kifeljčar in ga morda pridela letno po nekaj košar, ki jih prodaja na trgu kot rani krompir.

Svojčas so oblasti naše kmetovalce vsaj toliko podpirale, da so jim dovolile uvoz tujega semenskega krompirja, ki je nadomestil naš domači degenerirani krompir, ki ni bil več za sajenje. To se je na splošno zelo dobro obneslo, ker se je iz hladnejših krajev uvoženi krompir pri nas pokazal kot zelo zdrav in rodoviten, vendar pa je to svojo življenjsko odpornost v našem podnebju krompir kmalu izgubil, to je, degeneriral je pravtako kot naše stare sorte.

Najnovejši izsledki kmetijskih znanstvenikov in strokovnjakov nam pa že dajejo navodila, kako bomo odslej lahko sami pridelovali krompir, ki bo imel svojstva dobrega semenskega krompirja. Poglejmo torej, na kaj se oslanjajo ti znanstveni izsledki in kakšna navodila imamo za pridobivanje dobrega semenskega krompirja.

Vsak pridelovalec krompirja se nedvomno večkrat vpraša, zakaj pri nas krompir tako hitro degenerira? Zakaj ne degenerira na pr. koruza, ki jo gojimo že stoletja? Zakaj se ne izrodi fižol? itd....

Odgovor je kratek: Vse rastline, ki se razmnožujejo s semenom (na generativen način) so neprimerno bolj življenjsko žilave in odporne, kot one, ki jih razmnožujemo z deli rastline same (na vegetativen način). Kot je znano, se krompir ne razmnožuje s pravim semenom, pač pa z gomolji, ki so pravzaprav le odebelele krompirjeve korenine. Na življenjsko odpornost in rodovitnost krompirja pa zelo vplivajo, oziroma mu škodujejo glivične bolezni.

V naših podnebnih prilikah sadimo krompir večinoma v mesecu aprilu. Naša krompirišča že cveto v juniju in so v najbujnejši rasti v juliju, ko je pri nas vselej suša. Razen tega ga prav v tem času napadajo razni rastlinski in živalski škodljivci, da ne omenjam tu še koloradskega hrošča, ki je najhujši krompirjev nasprotnik. Med rastlinskimi škodljivci, se pravi med boleznimi, ki napadajo krompir, je najhujša krimpirjeva peronospora ali phytophthora infestans, ki začne napadati že konec meseca junija ter se širi dalje po krompirišču vse do srede meseca avgusta. Ta bolezen napada list, steblo in krompirjeve gomolje

Znano je, da je za razvoj peronospore pri vinski trti potrebna stanovitna toplota in vlaga v zraku. Dočim je v maju morda še precej vlage, pa dnevi še niso dovolj topli, da bi se mogla bolezen razvijati. V mesecu juniju pa, ko postanejo dnevi daljši in toplejši, se bolezen hitro razvija in širi. Kar velja za peronosporo pri vinski trti, velja za peronosporo pri krompirju. Značilno je za to bolezen pri krompirju tudi dejstvo, da se razvija tudi še v avgustu, čeprav je morda suša, to pa zato ker pokriva krompirišče precej na gosto zemljo in na tak način zadržuje pri tleh vlago, ki je nujna za razvoj peronospore. Tudi nudi rastlina za časa suše premalo odpora proti zajedavcu, pa se peronospora nemoteno dalje razvija. Šele v drugi polovici avgusta, ko nastopajo hladnejše noči, so pogoji za razvoj krompirjeve peronospore slabši. Po navadi pa je takrat rastlina tudi že dovršila večino svoje letne vegetacije.

Proti peronospori na krompirju se borijo napredni kmetovalci na isti način, kot proti peronospori pri vinski trti. Krompirišča zato nekajkrat škropijo z 1% bordoško juho. Prvič škropijo, ko je krompir visok 20 cm, drugič nekaj tednov pozneje in ko odcvete krompir tretjič, če je potrebno. Največkrat zadostuje že dvakratno škropljenje. Na ta način dobimo lep in zdrav krompirjev pridelek, ki je precej odporen proti gnilobi v shrambi, vendar pa tako ne moremo preprečiti, da bi se krompir ne izrodil.

Z vztrajnim študijem in iskanjem novih načinov za pridobivanje semenskega krompirja in upoštevajoč pri tem čas, kdaj napada peronospora krompir, so strokovnjaki prišli do zamisli, da bi v naših podnebnih prilikah za pridelovanje semenskega krompirja morda ustrezala *kasnejša* ali celo *zelo kasna saditev krompirja*. V ta namen so izvedli različne poizkuse. Ugotovili so, da dobi krompir, ki je posajen konec meseca junija ali v začetku julija, vse lastnosti krompirja, ki ga uvozijo iz hladnejših krajev. Krompir se «pomladi».

(Nadaljevanje sledi)

ŠAH

ŠTUDIJA

V tej študiji je komponist lepo rešil vprašanje, kako izsiliti tempo, ki ga mora črni izgubiti, da je študija rešljiva.

Beli: Ke3, f2, g6, h5 (4 figure)

Črni: Ke6, ab, b5, e7 (4 figure)

Beli na potezi dobi.

Beli kakor črni kralj lahko zaustavita prosta kmeta. Nedvomno je potem partija neodločena. Če hoče beli zmagati mora beli kralj pomagati svojima kmetoma, ki sta bliže kralju kakor črna kmeta črnemu kralju. Bela kmeta sta tudi za polje bliže 8. vrsti kakor črna kmeta 1. vrsti. Po vsem tem ima beli prednost.

Poskusimo prvo varianto:

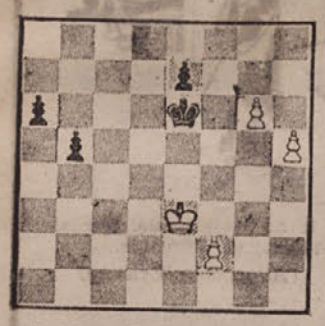

1. g6 — g7, Ke6 — f7; 2. h5 — h6, b5 — b4; 3. Ke3 — f4.

Tako že ne gre. Črni belega kralja ne pusti do belih kmetov. Poskusimo drugo varianto:

1. h5 — h6, Ke6 — f6; 2. h6 — h7, Kf6 — g7; 3. Ke3 — e4 ———

Beli kralj namerava dospeti na polje e6, žrtvovati kmeta h7 — h8 ter s tem izsiliti po Kf7 prodor g kmeta v damo. Črni se brani z

3. ———, b5 — b4 4. Ke4 — e5, b4 — b3; 5. Ke5 — e6, b3 — b2; 6. h7 — h8 + D, Kg7 h8; 7. Ke6 — f7, b2 — b1; 8. g6 — g7 +, Kh8 — h7; 9. g7 — g8 + D, Kh7 — h6.

Polje g6 je krito s črno damo. Napad belega se je ustavil. Beli končnice ne more dobiti. Pač bi bila študija rešljiva, če bi beli imel f kmeta na polju f4, ker bi bil možen šah na g5 ter v naslednji potezi mat na h5. Toda kje naj beli ulovi ta tempo f2 — f4? Kako naj zaustavi pri tem nevarnega črnega kmeta b4, ki nevzdržno drvi v damo? Beli kralj je edina figura na deski, ki lahko zaustavi prodiranje črnega b kmeta. Zato mora svojo pot k belim kmetom preusmeriti. Izvršiti mora dve nalogi. Dospeti pravočasno na polje e6 in biti pozoren na črnega b kmeta. Poskusimo zadnjo varianto še enkrat:

1. h.5 — h6, Ke6 — f6; 2. h6 — h7, Kf6 — g7; 3. Ke3 — d4!! ———

Na e6 je pot prav tako dolga, kakor preko e4. Razen tega pazi beli kralj še na kmeta b5.

3. — — —, b5 — b4

Sedaj je nastopil za belega zaželeni trenutek.

4. f2 — f4!! — — —

Če gre črni b kmet naprej, beli kralj ne bo šel po prvotni poti na e5, ampak prične loviti črnega b kmeta e Kd4 — c3. Kmet b bo padel in za njim še a kmet. Zmaga bi bila lahka. Zato je naslednja poteza črnega izsiljena.

4. — — —, a6 — a5

Beli je na tam način pridobil potrebni tempo. Tako lahko beli sedaj prične svoj napad.

5. Kd4 — e5, b4 — b3; 6. Ke5 — e6, b3 — b2; 7. h7 —h8+D, Kg7 — h8; 8. Ke6 — f7, b2 — b1D; 9. g6 — g7+, Kh8 — h7; 10. g7 — g8+D, Kh7 — h6; 11. Dg8 — g5+, Kh6 — h7; 12. Dg5 h5+ in mat.

Mnogo lepote vsebuje razmeroma preprosta študija.

Ing. Sikošek Boris

DOMAČI ŠPORT

VELIKA BORBA VSTOPA V DRUGO OBDOBJE

Marljivi tržaški nogometaši so preteklo nedeljo slavili polovični «likof». Nogometna prvenstva Tržaškega ozemlja so končana v toliko, da so znani sedaj finalisti iz obeh skupin. Iz tržaške skupine sta se pririnila v finale Montebello in Sv. Just, iz istrske skupine pa Arrigoni in Piran.

CEZ DRN IN STRN IN HITRA HOJA

Istrska zveza za telesno vzgojo je zelo marljiva. Ni nedelje, da se ne bi istrski športniki preizkušali v tekmah. Tudi preteklo nedeljo so izrabili, čeprav vreme ni bilo najugodnejše, za tekme v hitri hoji in v teku čez drn in strn. V hitri hoji je zmagal Sabadin iz Ankarana pred Corsijem iz Sv. Ane (Trst), v teku čez drn in strn pa že znani Zomaro iz Pirana pred Mikužem (Partizan) in Antoninijem

TELESNA VZGOJA - ŠPORT

Razpis za osnutek plakata za 1. maj 1951

Odbor za proslavo 1. maja 1951 v Trstu s sedežem na Vrdelski cesti (Strada Guardiella) 7 (stadion 1 maj) razpisuje nagradni natečaj za izdelavo osnutka plakata za 1. maj 1951.

1. Dimenzije osnutka naj bodo: 1 m krat 0.70 m.

2. Osnutek je lahko izdelan v treh ali štirih barvah.

3. Osnutek mora poveličevati bratsko povezanost delavcev mesta in dežele v borbi za socializem.

4. Na osnutku mora biti delavska rdeča zastava, tržaški emblem ter edini napis: Trieste — 1. V. 1951. — Trst.

5. Natečaja se lahko udeleže samo umetniki Tržaškega ozemlja.

6. Nagrade so sledeče: I. nagrada: 50.000 lir, II. nagrada: 30.000 lir, III. nagrada: 20.000 lir.

7. Nagrajeni osnutki postanejo izključna last Odbora za proslavo 1. maja v Trstu. Nenagrajeni osnutki pa bodo na razpolago udeležencem natečaja, ki jih bodo lahko dvignili na sedežu odbora 15 dni potem, ko bo žirija razglasila izid natečaja.

8. Osnutke je treba predložiti na sedežu odbora do 27. marca 1951.

9. Vsak osnutek mora biti opremljen s posebnim geslom, ki mora biti napisano tudi na priloženi zaprti kuverti, v kateri naj bo ime in točen naslov udeleženca natečaja.

10. Žirija bo objavila izid natečaja 31. marca 151.

Žirijo sestavljajo: Bortolo Petronio, dr. Bartol Vladimir, dr. De Tuoni Dario, prof. Jelinčič Zorko, Laurenti Eugenio, Race Boris, Luxa Giordano, Boltar Edoardo.

FILATELIJA

Razvoj mornarice v stoletjih

(Nadaljevanje)

Na eni izmed znamk, ki so jih izdali pred vojno v Jugoslaviji v korist mladinske organizacije «Jadranska straža» je prikazana ladja, kakršne so uporabljali v prejšnjem stoletju in ki jih dandanes uporabljajo le še v pomorskih šolah. Potreba po hitrosti je postavila načelo, da mora biti trup čim ožji, da lahko ladja hitreje reže valove.

Skoro enaka ladja je ledolomilec na ruski znamki ob stoletnici Zemljepisnega zavoda ZSSR.

Dandanes tvorijo še posebnost kitajske ladje, tako imenovane «džunken», ki služijo Kitajcu za vsako rabo. To izrazito kitajsko ladjo vidimo na priloženi znamki predvojne Kitajske.

Ker Avstrijci nimajo pristopa k morju, je razumljivo, da ne morejo prikazovati svojega ladjevja, čeprav pluje pod avstrijsko zastavo precejšnje število ladij po oceanih. Da ne bi zaostajali za drugimi državami, so izdali znamko s sliko rečnega broda, kakršnih imajo v Avstriji veliko število na Donavi.

Današnja tehnika dovoljuje, da lahko prevažajo ladje stotine potnikov in tisoče ton blaga. Na dveh francoskih znamkah je naslikan francoski prekooceanski parnik «Normandie», ki je bil ponos francoske trgovske mornarice, a so ga med vojno razbili in uničili Nemci.

Seveda ne sme zaostajati tudi vojna tehnika, saj govore ljudje zdaj skoro samo o vojni ali oboroževanju. Na priloženi jugoslovanski znamki vidimo majhno in hitro vojno ladjo, kakršnih bi raje ne gledali na naših morjih.

Ob koncu pa obrnimo pogled na domače kraje, kjer bomo videli na znamki Slovenskega Primorja majhno ribiško ladjo ob istrski obali.

KATERA DRŽAVA ima najboljše atlete?

Po navadi se lahkoatletske rang' liste najboljših držav v raznih športnih panogah ocenjujejo po številu njihovih športnikov v prvi desetorici najboljših posameznikov na svetu oz. v Evropi. Rezultati, ki jih da tak način ocenjevanja pa seveda še daleč niso realni, ker pridejo do veljave le države z nekaterimi najboljšimi posamezniki, ne pa tudi države, katerih reprezentance so po moči izenačene. Zato je smatral neki jugoslovanski sestavljalec take rang' liste, da je najpravilneje, če pri sestavi lestvice upošteva vse olimpijske discipline, pri čemer pridejo do izraza dobre in slabe strani posameznih ekip. Omejil se je pa le na evropske države z izjemo ZDA, kot najmočnejšega predstavnika atletskega športa na svetu: Točkoval je po sistemu: za prvo mesto 1 točko, za drugo 2 točki, za tretje 3 točke itd. Država, ki ima najmanj točk je torej najboljša.

Po tem sistemu je vrstni red držav naslednji: 1. ZDA 64, točk, 2. ZSSR 111 točk, 3. Švedska 131 točk, 4. Nemčija 135 točk, 5. Francija 148 točk, 6. Anglija 160 točk, 7. Finska 185 točk, 8. Italija 188 točk, 99. ČSR 190 točk, 10. Madžarska 216 točk, 11. Norveška 240 točk, 12. FLRJ 262 točk, 13. Island 292 točk, 14. Belgija 291 točk, 15. Nizozemska 302 točk, 16. Poljska 311 točk, 17. Romunija 327 točk, 18. Švica 343 točk, 19. Danska 349 točk, 20. Turčija 363 točk, 21. Avstrija 373 točk, 22. Grčija 413 točk, 23. Bolgarska 419 točk, 24. Portugalska 448 točk, 25. Luksemburg 455 točk, 26. Španija 456 točk.

Tablico teh 26 držav bi mogli razdeliti v tri skupine. V prvo spada 12 držav, ki po moči sicer niso izenačene, ki pa so vseeno dovolj močne in nimajo izrazito slabih mest.

Če pa bi ocenjevali moč evropskih reprezentanc glede na število prebivalstva v njihovih državah, bi prišel na prvo mesto vsekakor Island, ki ima vsega 100.000 prebivalcev, a med njimi dva evropska prvaka in vrsto drugih sposobnih atletov. Ker pa ima Island tudi izrazito slabe rezultate v nekaterih panogah, izpade iz prve skupine, je pa zato na vodilnem mestu v drugi skupini, ki se zaključi z Avstrijo na 21. mestu. V tretji skupini pa je pet zadnjih držav, ki imajo samo nekaj dobrih posameznikov, vsi ostali pa so pod povprečjem.

NOVE ZNAMKE

IZRAEL

Dodatek k frankovni seriji ob vzpostavitvi židovske oblasti nad deželo Negev. Na sliki kamela v puščavi. 500 prutot, rjavo-rumena.

Finžgar skače

Junaki «mamutskih skakalnic» so postavili nov svetovni rekord s skokom 139 metrov. Podvig je dosegel mladi, komaj 19-letni Finec Luiro v Oberstdorfu. Tudi jugoslovanski zastopnik Finžgar je odlično skakal in z daljino 124 m postavil nov jugoslovanski rekord. Pri zadnjem skoku se je nekoliko poškodoval, vendar upajo, da bo te dni skakal kljub temu tudi v Planici, kjer je medtem že v teku «Planiški teden». Kljub temu da so nekateri tujci v zadnjem hipu odpovedali svoje sodelovanje, je mednarodna udeležba še vedno zelo močna, saj nastopajo Avstrijci, Nemci, Švicarji, Američani in seveda Jugoslovani.

Zanimivo srečanje angleškega in kontinentalnega nogometa

Laskavo priznanje jugoslovanskim nogometašem

V okviru «Britanskega festivala» bo v raznih mestih Anglije velik nogometni turnir, na katerem se bodo razna angleška moštva prve, druge in tretje lige srečala z najboljšimi moštvi številnih evropskih držav. Kakor je namen vsega festivala prikazati gospodarski in kulturni napredek v Angliji, tako je glavni namen tega nogometnega turnirja vzporediti angleška in kontinentalna moštva in tako preceniti napredek in sedanjo vrednost angleškega nogometa.

Po svojem obsegu bo ta turnir predstavljal največjo tovrstno prireditev v Angliji sploh, saj bo v 14 dneh od 5. do 19. maja odigranih preko 100 tekem. Priprave za ta turnir so se začele že lani, ko je britanska nogometna federacija razposlala nogometnim federacijam raznih evropskih držav vabila. Seveda so pri tem nastopile razne težave tako zaradi zahtev gostov kakor zaradi objektivnih finančnih težav. Skoraj vsi gostujoči klubi bi hoteli igrati z Arsenalom, najboljšim angleškim moštvom. To je seveda nemogoče in britanska zveza je odločila, da bodo z najmočnejšimi britanskimi klubi igrala moštva iz Avstrije in Jugoslavije, ker smatrajo v Angliji ti dve državi trenutno za najboljši v kontinentalnem merilu. Finančno vprašanje pa so rešili tako, da bo domače in gostujoče moštvo delilo čisti dobiček tekme na polovico. Seveda ne bodo vse tekme enako obiskane, vendar je vodstvo turnirja mnenja, da si bo iz izkupička vsako evropsko moštvo lahko povrnilo potne stroške in bivanje v Angliji.

Odločitev, da bodo jugoslovanska moštva (poleg avstrijskih) igrala z najboljšimi britanskimi moštvi, je vsekakor zelo velik poklon jugoslovanskemu nogometu in jugoslovanska moštva Dinamo, Partizan in Crvena zvezda se bodo morala zelo potruditi, da si bodo ohranila v Angliji sloves, kakršnega uživajo danes.

Magični lik

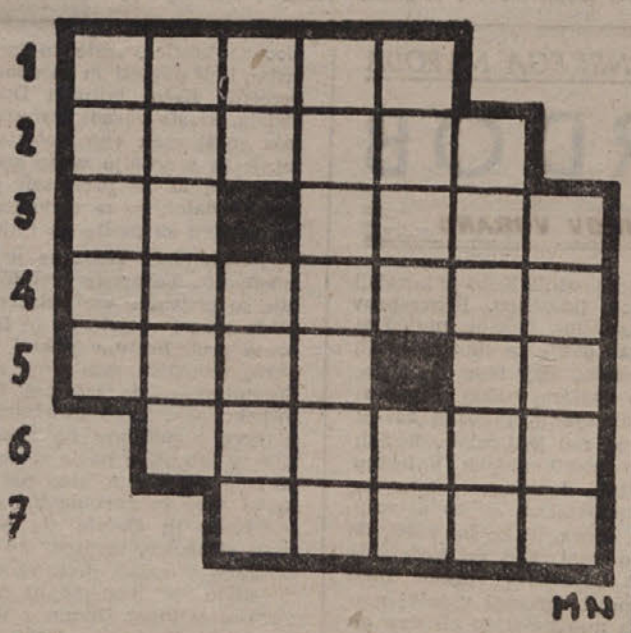

Vodoravno in navpično: 1. pristanišče v Jugoslaviji; 2. ...ško svetišče; 3. romanski spolnik - antični slikar; 4. naslov grških popisov bojnih pohodov; 5. poljski pridelek začetek ebonita; 6. stoječa voda; 7. mesto na Koroškem

BESEDNICA

. . . . . hlod,
. . - . . kraj v Jugosl.,
. . . - . ropar,
. . . . - kraj na STO
- . . . . samosilnik,
. - . . . vino.

Vsako nadaljnjo besedo dobimo iz predhodne tako, da na mestu, ki je označeno s črtico, zamenjamo eno pismenko prejšnje besede z novo črko, ne da bi se pri tem izpremenilo zaporedje ostalih črk.

ZEMLJEPISNA BESEDNICA
TOBOLSK - DNJEPER - POZNANJ - TOKAJ - KOREJA
SNEŽNIK - TRIPOLIS

Iz vsakega imena vzemi tri zaporedne črke, tako da sestaviš z njimi pregovor.

***Rešitev križanke**

Vodoravno: 1, 4, 7, 10: ZBIRAJTE ZA DIJASKO MATICO; 2: Mart — Aron; 3: ol — Dido — le; 4: tat — za — kip; 5: uganka 6: Rado — oral; 8: mu — Adis — vi; 9: rak — UV (Ubald Vrabec) — tur.

Navpično: A: motor — mrk; B: Zala — Adua; C: br (broj) — tudi — km; Č: itd — Goja D: Iza — adut; E: dan — šivi; F: jao — koks G: Tr — karo — to; H: Eoli — Vu; J: Nepal — IRO.

Norec, ki je doživel kak uspeh, bo dejal: „Po svoji zaslugi“, modrijan pa: „Imel sem srečo!“
(E. Godin)

Narkoza pred operacijo

Namestniki zunanjih ministrov dajejo sedaj v Parizu bolniku (Evropi) narkozo, da bo laže prenesel operacijo.

ZUNANJI MINISTRI: Gospodje namestniki, ali je bolnik uspavan?

MED VRSTAMI

ZBOROVANJE ESULOV. V nedeljo 4. marca so imeli esuli v Trstu zborovanje. V dolgih govorancah so zahtevali, da se področje cone B priključi materi št. 1, neštetokrat opevani «madrepatrii», ali pa vsaj materi št. 2, t. j. coni A. Tržaški župan Bartoli, ki nima bolj nujnih opravkov in skrbi, se je tega zborovanja tudi udeležil, čeravno ni «esule», in je celò nastopil kot govornik. Dejal je dobesedno: «Če je tržaški župan v vaši sredi, pomeni to, da je ves Trst z vami.»

MED VRSTAMI: Le počasi! Župan Bartoli ima mogoče za seboj zloglasno «Cavano». Nekdaj, pred približno 500 leti, je bila «Cavana» kolikor toliko ves Trst. Danes pa se je mesto še precej razvleklo in Tržačani imajo v marsičem svoje lastno mnenje, ki se ne strinja vedno z mnenjem njihovega župana.

• • •

NE BI SE IZPLAČALO. Ameriški atomski raziskovalci izdajajo svoje lastno glasilo pod imenom «Atomski vestnik». Kakor poroča ta vestnik, je neki učenjak izračunal, da bi bilo mogoče izdelati vodikovo bombo tudi take velikosti in jakosti, da bi lahko raznesla ves svet, namreč našo staro mater zemljo. Izračunal je tudi, da bi taka bomba stala okroglo 15 milijonov dolarjev ali v naši valuti: okroglo 10 milijard lir.

MED VRSTAMI. Stvar bi se dala izpeljati. Strošek ne bi bil tako ogromen, če pomislimo, da ima sama Italija, ki se šteje med bolj revne dežele, nad tisoč milijard lir denarnega obtoka. Toda — kdo nam jamči, da bo bomba imela res uspeh??!

• • •

SPORT UČENJAKA. Neki švicarski učenjak se je vprašal, kaj bi nastalo, če bi se vse človeštvo — dve milijardi in pol ljudi, potopilo v Ženevskem jezeru, ki ima 570 kvadratnih kilometrov površine. Izračunal je, da bi gladina jezera narasla samo za 25 cm.

MED VRSTAMI: To bi bil krasen program za veliko mednarodno konferenco. Večen mir bi bil na zemlji in nikaka škoda ne bi nastala, ker je vsaka poplava izključena.

MIHEC IN JAKEC

MIHEC: Trst se amerikanizira. Te dni bodo uvedli poizvedovanje po sistemu Gallup. Posebni poizvedovalci se bodo oglasili pri 5535 družinskih očetih ter zbirali podatke, kako živijo s svojim zaslužkom in kako vzdržujejo družine. Ali misliš, da bodo poizvedovali tudi pri upokojencih?

JAKEC: Ne verjamem. Njih bodo vprašali, kadar bo poizvedovanje, kako se ljudje NE preživljajo.

Požvižgal se je...

General Airey zapušča Trst. Splošno mnenje je, da zaradi spremembe angloameriškega stališča do tristranske note.

Gen. Airey se je požvižgal na (tristransko) noto...

piše **Pepi**

Si li videla, Pepina,
ljuba, draga moja znanka,
kakšne uganjajo ti norci:
dan za dnevom brez
[prestanka
si izrabljajo čeljusti,
pišejo in gobezdajo
o tem našem majhnem
[STO-ju,
da že sami več ne znajo,
kaj je laž in kaj resnica.
Čisto zmešani, sirote,
ne vedo več kaj početi,
kar ni več tristranske note.

Slinasti in pobesneli
jokajo, pa spet kričijo
in ne samo nam Slovencem,
tudi drugim že grozijo

z italijansko abstinenco
in nekakšno sabotažo,
če bi prišlo spet do vojne.
Kdo jim bo dajal menažo

v tem primeru — ne pomisli
niti oni Castro Diego,
ki še dalje navdušuje
šovinistično zalego

z milijoni bajonetov.
Ga pač niso izučila
mnenja tolikih veljakov
(zadnje W. Churchilla),

kaj pomenijo v Evropi
bivši dučejevi hlapci,
ki le s kljuni so junaki
kakor akvedotski vrabci.

Torej, Diego, le počasi,
pamet v roko, v garžet jigo,
ako hočeš še kaj časa
žulili tržaško bigo.

Ako ne, pa se utolaži
in ne gobezdaj brez vzroka,
temveč dvigni tricoloro
in jo mahni preko bloka

in s seboj ne zabi vzeti
vojsko svojih zvestih bratov
kakor smo ti vse po vojni
svetovali nekajkratov.

Mar ni prav tako, Pepina?
Kaj bi zlodja še česnali
in hvalili sami sebe.
Saj so jih že vsi spoznali

in vedo, do kakšne mere
človek lahko se zanese
nanje. Ker pa ta metoda
jim že dolga leta nese,

skušajo sedaj še s Trstom.
Toda zdaj so drugi časi,
nihče rad več ne posluša
onega, ki samo kvasi.

Zdaj gre v svetu za dejanja:
oni le ima veljavo,
ki kaj zmore. Vse ostalo
nič ne šteje. Pepa, zdravo!

Kazino je šel po vodi

Občinski svet v Miljah ni sprejel s potrebno večino kominformističnega predloga o ustanovitvi igralnice.

PACCO VIDALIJU: Smo mislili, da bomo kaj profitirali, pa smo že na prvi igri na tem vražjem «roulettu» vse zaigrali...

BUJSKE ZADEVE

V Bujah je prišlo do navadnega prepira med ženami iz ljudstva in nekaterimi osebami, ki se ukvarjajo s prekupčevanjem živil. Tržaško časopisje je zadevo skrajno napihnilo in piše o terorju, brezbrižnosti oblastev, preganjanju ljudstva itd.

GOSPA DE GASPERI: Dragi Alcide; odpravljaš se v London. Ali naj ti pripravim kaj posebnega za na pot?

DE GASPERI: Kar nič se ne trudi, draga. Vse potrebno mi bodo pripravili moji tržaški bratci.

- CUDNO VREME

V Avstriji in Švici še drčijo plazovi z gora v doline. V Italiji že zorijo kominformisti in padajo ko zrele hruške.

Humor drugih

DAJALCI KRVI

Stric Sam (Japoncu): Pojdi ti na svoje mesto. Maršal se je povzpel na 38.o in vas sedaj ne potrebuje.
(Allgemeine Zeitung)

★

KAMUFLAZA

Nekoč in danes.
(Pavliha)

★

RUSKA IZNAJDBA

Stalno žaganje visokih kominformističnih funkcionarjev v CSR, Bolgariji itd. je dokaz, da je tovrstna iznajdba eminentno ruskega izvora.
(Weltwoche)

VOJNI ROMAN SLOVENSKEGA NARODA

DOBERDOB

PREŽIHOV VORANO

V zvonikih je bilo polnoči. Nadporočnik Kobe je korakal z nadomestnimi stotnijami proti taborišču. Pravzaprav se sam ni zavedal, kaj dela, oziroma kakšne posledice lahko povzroči njegovo delo. Prav nekje na dnu njegovih možgan je skušal kljuvati opomin, naj tega ne dela, da iz njegovega početja lahko nastane nekaj, česar si še sam ne želi. Ampak to kljuvanje je zadušila zavest dolžnosti, tiste velike dolžnosti, ki mu je tičala v kosteh že od tistih dob, ko je ursal po šolskih klopeh. V lastno pomiritev si je spotoma skušal tudi dopovedati, da se ne more kaj posebnega zgoditi: maršbataljon se bo ustrašil velikega števila čet, ki so zoper njega, in ko bo videl, da je obkoljen, se bo kratko malo vdal. Kaj pa hočejo ti zapeljani, nahujskani fantje....? Četudi bi recimo imeli prav, kaj bo tak maršbataljon proti ogromni vojaški mašineriji, proti premoči...., en sam maršbataljon ali dva ali deset....! Vrag naj to razume...!

Stotnije so vedno bolj nejevoljno korakale skozi noč; medtem se je kdove od kod zaneslo med vrste, kaj se je malo prej zgodilo po cestah in ulicah Judenburga. Strojnice so kosile... ceste so krvave. Glasni protesti so bili vedno bolj pogosti in so udarjali na ušesa častnikov. Nadporočnik Kobe, lajtnant Domin in še dva druga mlada kadeta, ki sta zaradi pomanjkanja starejših oficirjev morala gnati vsak eno stotnijo nad upornike, so stisnjenih ustnic in s čedaljo večjo grozo prisluškovali razburjenim vzklikom, ki so pretresali vrste. Čeprav ni bilo do taborišča daleč, so se nadomestne stotnije skrčile za tretjino, preden so prišle do cilja.

Komandant Kobe se je motil, če je mislil upornike iznenaditi. Taborišče je bilo o pravem času obveščeno in bile so podvzete vse potrebne mere za spopad, čeprav ni nihče mogel verjeti, da bi le kdo na svetu mogel spraviti brata proti bratu v pokoj. Kobe je razvrstil tri stotnije okrog taborišča, sam pa je na čelu svoje odšel pred vhod. Spremljal ga je lajtnant Domin s šerpo bataljonskega inšpekcijona. Pred stražnico so nepremično stale temne postave s puškami na ramah, v stražnici sami je bilo tiho, v taborišču pa je zamolklo vrelo. Vse električne luči so bile ugasnjene, zato pa so tu in tam migljale brleče lučke sveč in karbidovk.

Kobe in Domin sta se moško približala postavam pred stražnico, medtem ko sta pustila kompanijo stati s puškami v rokah pred vhodom.

«Kje je komandant straže, četovodja Rogelj?» je vprašal lajtnant Domin z uradnim, a negativnim glasom.

Molk. Postave se niso ganile. Iz stražnice je potem stopilo še več takih temnih postav s puškami v rokah. Med vsemi pa Domin ni mogel spoznati Roglja. Prizor je bil kratek, a zelo mučen. Tedaj se je nadporočnik Kobe hitro domislil nečesa pametnega.

«Kdo odgovarja tukaj?»

To je imelo več uspeha; med postavami pred stražnico je nastalo neko premikanje in tudi v stražnici so zaropotali koraki; na pragu se je prikazala visoka postava, ki je rekla:

«Kaj bi radi?»

Častnika sta spoznala prijetni, globoki glas frajtarja Možine. Drzno, a mirno vprašanje ju je malodane zmedlo, vendar se je Kobe prvi opogumil, rekoč:

«Fantje, kakšne stvari pa so to? Kaj uganjate? Ali ste znoreli...?» Hotel je pričeti dolgo pridigo, toda zasmehljiv glas iz skupine, ki je stala za Možino, ga je tako zmedel, da je hipoma umolknil. Spet je sledil mučen molk. Častnika sta prisluhnila stotniji za seboj. Moštvo je stalo tiho in nepremično. Obema hkrati je prišlo na misel: ali pomeni ta molk zanesljivost in odločnost za nujno stvar, ali pa morebiti negotovost in prehajanje na stran upornikov. Skoraj ju je oblila zona... Tedaj se je nadporočnik Kobe odločil in zavpil s tistim glasom, ki ga je vedno odlikoval v kasarnah, na vežbališčih, na marših:

«Habtacht! Zapovedujem takojšen red! Orožje proč! Dam vam pet minut časa. Ako ne bo v tem času vse mirno, bom ukazal streljati...!»

Njegov glas je odmeval daleč tja po taborišču. Nadporočnik Kobe je vsi drhtel, z njim tudi njegov tovariš Domin.

(Nadaljevanje sledi)